

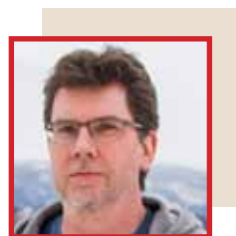
steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 4 • 2019 • 83. årgang

TEMA: Bibelen

Helgeland fhs: Mange velger Bibelfag side 7
The Bible Project imponerer side 22
Historisk bærekraftvedtak side 34

Inviter elevene inn i Bibelen

I dette nummeret av *steg* slår vi et slag for at elever som går på en kristen folkehøgskole bør få et møte med Bibelen. Det er flere grunner til det. Aldri før i folkehøgskolens historie har bibelkunnskapen vært dårligere blant våre elever, og kanskje heller ikke blant ansatte. Det kan jo indikere at Bibelen har mistet sin betydning, men det er det grunn til å protestere mot.

Bibelen er verdens mest solgte og leste bok. Ingen andre bøker kan vise til en liknende utbredelse og betydning over tid. Det er også den boken som mer enn noen andre bøker har formet vår historie, vårt språk og vår kultur. Den nå avdøde litteraturprofessoren Northrop Frye mente for eksempel at Bibelen var *The Great Code* til å forstå all vestlig litteratur. Å kjenne sin bibel er en vesentlig del av vår kulturelle dannelse.

Flere har sagt at i Norge er det direkte flaut å lese Bibelen på trikken eller toget. Hva vil folk tenke? Slik bør det ikke være. Mange har sterke meninger om Bibelen, kanskje uten å ha særlig kjennskap, eller basert på negative erfaringer. Ja, Bibelen har blitt misbrukt opp gjennom. Men Bibelen er også en gullgrube av gode fortellinger, visdom og menneskekunnskap. For en kristen er den også et møte med Gud.

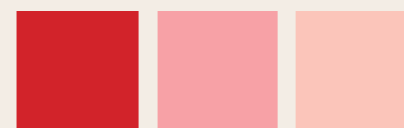
Jo mer kjent jeg blir med Bibelen, jo mer fungerer den som et spill på livet. Dens rikdom slutter aldri å forundre meg. Den er et enormt landskap som stadig åpenbarer seg i nye former og farger. I takt med livet. La oss invitere elevene våre inn i dette landskapet. Flanellografen har sin funksjon overfor barn, men vi kan vise elevene at tekstene syder av liv, glede, smerte, sorg, og lengsel. Akkurat som livet selv. Jeg håper du finner både kunnskap og inspirasjon til å bruke Bibelen i dette nummeret. Vi er taknemlige for at to av Norges store formidlere av Bibelen, Hans Johan Sagrusten og Alf Kjetil Walgermo, bidrar her.

Ellers kan du lese om det historiske bærekraftvedtaket som er gjort. Tor Grønvik fortsetter sin serie om Grundtvig, og Stian Kilde Aarebrot og Ulf Vege avslutter sine faste spalter for denne gang. Takk for mange gode bidrag i disse tre årene! God lesning! •

2 Tim 3,16-17:

Hver bok i Skriften er innblåst av Gud og nyttig til opplæring, tilrettevisning, veiledning og oppdragelse i rettferd, så det mennesket som tilhører Gud, kan være fullt utrustet til all god gjerning.

Tom Arne, redaktør *steg*

steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolens hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Journalist: Marit Asheim

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marit Asheim
Andreas Melberg
Sture Vareide, Rønningen
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Gunnar Birkeland, (leder NKF)
Geir Ertzgaard, Solborg
Ånen Tveit, Alta
Ingrid Rødset, Ålesund
Janne M. Severinsen, Sagavoll

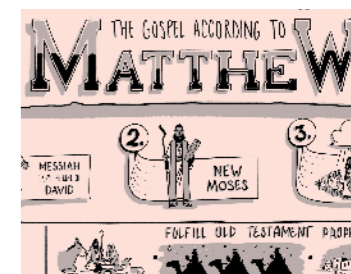
Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Kjell Konstali, Solborg (leder)
Erling Helland, Bakketun
Gunnar Birkeland, (leder NKF)
Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord
Tor Inge Askeland, Kristiansand

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Marit Asheim, informasjonsrådgiver, marit@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

- 4 **Visjon variasjon**
- 6 **Nordmenns bibelbruk**
- 7 **Bibelen er en ganske interessant bok**
- 10 **Ansattes bibeltips**
- 12 **Vi må lytte til hele historien**
- 14 **Ti råd for bibelbruk**
- 16 **Bibelen på 5 minutt**
- 18 **Er evangeliene vandrehistorier?**
- 21 **Bibelske ord og uttrykk i språket vårt**
- 22 **Sjekk ut The Bible Project**
- 24 **Ressurser til bibellesning**
- 26 **Folkehøgskolens røtter: Overraskende vag om undervisningens innhold**
- 30 **Et ubrukt potensiale i folkehøgskolen**
- 32 **84 folkehøgskoler!**
- 34 **Historisk felles styrevedtak om bærekraftig utvikling i folkehøgskolen**
- 36 **Globalvettreglene – et pedagogisk verktøy**
- 38 **Fra handling til tro**
- 40 **Manus til morgensamling**
- 42 **Internatlederen: Liten skrift, store spørsmål**
- 44 **Finnes det en global folkehøgskolerørsløse?**
- 46 **Summende skarer**

Visjon variasjon!

Av **Andreas Melberg**,
daglig leder i NKF og IKF

Etter omkring 30 besøk på ulike folkehøgskoler på ett år blir jeg fortsatt imponert, overrasket og inspirert. Her er det kreativt mangfold grunnfestet i allmenndanning og folkeopplysning. Vi skal nå de som trenger folkehøgskole mest. Og en klok rektor sa nylig på rektorforum: «Alle trenger folkehøgskole mest». Heldigvis er vi ulike skoler!

2001 ble føringene for folkehøgskolen i Norge lagt gjennom en NOU. Overskriften står seg i dag: «Frihet til mangfold». Ansvarer ligger på skolene slik at vi holder oss til kjernebegrepene, men variasjonen derfra er heldigvis stor. Med få unntak trenger «alle folkehøgskole mest», og da må vi ha en åpen tilnærming til hva folkehøgskole skal være. Det kan til og med være noe vi ikke har sett ennå. Det er frihet til å nå de vi ikke når i dag. Det er frihet til å lete etter behov samfunnet eller enkeltpersoner har for danning.

Stor bredde. Landets 33 folkehøgskoler med kristent verdigrunnlag er også svært ulike. Fagene, størrelsen, målsettinger og ikke minst hvordan skolens kristne profil kommer til uttrykk. Superbra, tenker jeg! Vi treffer ulikt. Innenfor rammen av folkehøgskolens dannelsidealer er jeg mer stolt av ulikheten enn redd for de som ikke treffer blink i mitt univers. Og ikke minst stolt når jeg hører andre skryter av folkehøgskole-naboene som har ulik profil fra dem selv. Vi treffer ulike grupper!

Kan vi «nå ut til alle folkeslag i landet»?

Elevtallet er i dag til sammen 12% av årskullet når vi tar med alle landets 83 folkehøgskoler. Historisk bra! Men skal vi nå enda flere, er det mye som skal klaffe. Fortsatt god markedsføring, flotte elevambassadører, og myndigheter som fyller på med midler i takt med økt elevtall. For en optimist som meg er dette overkommelig!

20 prosent? Men vi må for all del ikke glemme variasjon. De vi skal nå er så innmari forskjellige. Dersom alle trenger folkehøgskole mest, skal vi ta vare på skoler vi har i dag. De treffer ofte strålende, variert og ulikt. De treffer de som trenger folkehøgskole mest. Fortsett slik! Men jeg drømmer om flere skoler, at vi treffer flere typer elever, og at vi nærmer oss 20 prosent av årskullet. Her er visjonen variasjon. Nå nye grupper.

Nye skoler som kommer til, eller at skoler som opplever at de trenger endring, tenker helt nytt. Plutselig treffer vi grupper som ikke visste de trengte folkehøgskole.

Like reaksjoner. Når jeg kommer til en folkehøgskole, spør jeg alltid elevene jeg møter i gangen hva de umiddelbart vil si om skolen. Svarene er overraskende like: Fellesskap, venner, opplevelser og utfordringer er ofte ord som kommer først. Dette på tross av skolenes svært forskjellige profiler, ansatte og elevgruppe. Det er et privilegium å få se dette på drøyt et år. Jeg har fått større respekt for at folkehøgskole kan drives ulikt, og jeg er mindre redd for at vi kan få nye varianter av allmenndannende, folkeopplysende kristne og andre folkehøgskoler. Alle trenger folkehøgskole mest! •

«Jeg har fått større respekt for at folkehøgskole kan drives ulikt, og jeg er mindre redd for at vi kan få nye varianter av allmenndannende, folkeopplysende kristne og andre folkehøgskoler.»

Utdrag fra konklusjonen på KIFO Rapport 2017

Nordmenns bibelbruk

1. Hva kjennetegner nordmenns forhold til Bibelen og hvordan har dette endret seg over tid?

I 2016 oppgir 18 prosent av nordmenn at de har lest i Bibelen minst en gang det siste året, samtidig som to av tre oppgir at de eier en bibel. Andelen som leser jevnlig i Bibelen har sunket over tid; i 1972 leste hele 35 prosent årlig i Bibelen. Det er likevel vanskelig å bestemme det nøyaktige omfanget av denne nedgangen, og ulike undersøkelser og måter å måle på gir noe ulike resultater. I materialet er det en del som tyder på at nedgangen i bibellesning er moderat og ikke like sterk som nedgangen i for eksempel medlemskap i Den norske kirke.

Det som er mer sikkert er at andelen kvinner som leser har sunket. Tidligere leste kvinner mer enn menn, men nå leser kvinner og menn like mye i Bibelen.

Den vanligste måten å møte Bibelen på er i gudstjenester eller på religiøse møter. Når folk blir spurt hvorfor de leser i Bibelen, er det vanligste svaret at de leser fordi de tror på Gud. I 2012 mente én av tre at Bibelen er Guds ord eller inspirert av Gud, noe som er en nedgang fra 1991, da en av én av to mente det samme.

2. Hvordan plasseres nordmenns bibelbruk i en internasjonal sammenheng?

Norge er det landet i Skandinavia hvor man leser mest i Bibelen og hvor Bibelen har størst betydning. I 2009 oppgir 15 prosent av nordmenn at de leser i Bibelen minst én gang i måneden, mens bare åtte prosent av danskene og seks prosent av svenskene sier det

samme. Samtidig oppgir 25 prosent i Norge at Bibelen har meget stor eller ganske stor betydning for dem, sammenlignet med 20 prosent i Danmark og 19 prosent i Sverige.

I en internasjonal sammenheng er Norge i en mellomposisjon tallmessig når det gjelder hvor mange som mener at Bibelen er en bok som er inspirert av Gud eller Guds ord. Det har vært en nedgang i Norge i andelen som mener dette, og dette reflekterer en generell nedgangstendens i hele Vest-Europa.

3. Hvilke grupper er det i Norge som leser og ikke leser i Bibelen?

I Norge leser eldre mennesker mer i Bibelen enn yngre, og de som leser mest er de som er over 65 år; men hvis vi tar hensyn til kjønn, oppdager vi at unge menn (under 25 år) også leser mye.

Det er en svak tendens til at de som bor på mindre steder leser mer i Bibelen, men viktigere er hvor i landet man bor. Bibelen står fortsatt sterkt i bibelbelte: De fylkene man leser mest i er Rogaland, Aust-Agder og Vest-Agder. De stedene man leser minst i Bibelen er Nordland, Nord-Trøndelag, Hedmark og Oslo. Når det gjelder kristen tro og praksis, er det i Norge store regionale forskjeller (Botvar, Repstad og Agedal 2010); denne rapporten viser at dette også gjelder bibellesning.

Andelen som leser i Bibelen øker med utdanningsnivå, og de som leser mest er de med høyest utdanning. En årsak til dette kan være at andelen som «bekjennende kristne» også øker i takt med høyere utdanning. •

Her er Bibel-valgfag de mest populære

- Bibelen er en ganske spennende bok

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver i IKF

På Helgeland Folkehøyskole er det nærmest rift om plassene på valgfag med Bibelen som tema. Mange av elevene valgte skolen nettopp på grunn av dette tilbudet. >>

<< **M**ange av elevene våre hadde nok ikke kommet hit hvis det ikke var for disse valgfagene. De er tydelig på at de da hadde valgt en bibelskole i stedet, sier skolepastor Vegard Hetlebakke.

Litt bibelskole. Han underviser i høst i et av skolens mest populære valgfag: Bibelen bøker. I stedet for å hoppe på fartsfylte alternativer som «Opplevelser på Helgelandskysten» og «Syv søstre», fyller omtrent 20 elever hver onsdag et av klasserommene hvor Vegard har tradisjonell tavleundervisning.

– Hos oss får de som har stått i valget mellom folkehøgskole og bibelskole litt av begge deler. Det handler også om den elevgruppa vi tiltrekker oss. Mange har en bevisst tro, og som skole er vi tydelig på vår kristne profil. De vet hva de kommer til her, fortsetter han.

Bibel hver onsdag. Valgfaget er såkalt halvdagsfag, og fyller timeplanen mellom frokost og lunsj. Med studiebibler, pledd, strikketøy og kaffekopper møter ivrige elever opp til undervisning. Det er tid til både lesing og refleksjon, selv om mesteparten av timene brukes til temagjennomgang av Vegard. Så langt i høst har de vært gjennom både skapelsen, urhistorien, Abraham og Isak, reisen til Egypt, Josva – den nye lederen, kongeriket blir delt, Nehemja, og Johannes døperen. I dag står Jesus på planen.

– Målet med valgfaget er at elevene skal bli så godt kjent med Bibelen og det den formidler som mulig. For å kunne se Jesus som hovedperson gjennom både det gamle og det nye testamentet, er det viktig at de kjenner bibelhistorien og vet hva som står, sier Vegard.

Stor variasjon i kunnskap. – Det er stor spredning i vaner når det kommer til bibellesning. Mens noen elever kan enormt mye, er det andre som knapt har lest på egenhånd. Da er det viktig å legge opp til noe som treffer alle.

På tavla lager elevene en felles ordsky om Jesus. «Jøde. Guds sønn. Annerledes konge. Menneske. God mot andre» kommer fort. Etter hvert også ord som «Frelser. Snekker.

Del av treenighet»

Vegard har plukket ut ulike vers elevene skal lese. Både de som omtaler Jesus, og der Jesus forteller om seg selv.

– Jeg opplever at vi lever i en tid hvor mange mangler kunnskap om det som står i Bibelen. Kjennskapen blir bare mindre og mindre. Noen tekster kan være vanskelige å forstå eller formidle, men stort sett er Bibelen

– Egentlig var planen å gå bibelskole, men nå er jeg glad for at jeg valgte folkehøgskole i stedet, sier Simen Seland Rasmussen fra Randaberg.

fortsatt veldig aktuell – også i 2019. Her er min jobb å vise elevene hvorfor, sier Vegard.

Helter. Høstens andre bibelfag handler om helter. Tre elever fyller hele timeplanen hver onsdag med bibelfag, og deltar i tillegg i timene etter lunsj der Solveig Hosøy underviser i «Bibelen helter». Også dette er et populært valgfag. Spesielt er det elevene på

de aktive linjene som prioriterer bibelfag når de kan velge. Dagens helt er Peter.

– Målet med dette faget er at elevene skal bli kjent med, og inspirert av, flere av personene i Bibelen, forteller Solveig, som også er linjelærer på Disippelliv.

En å kjenne seg igjen i. Så langt i høst har de brukt mye tid på både Noah og Moses. Peter peker seg ut på en annen måte. Klassen fyller tavla med stikkord: «Fisker. Menneske-fisker. Første disippel. Klippen. Kjekk. Gikk på vannet. Hugget av øret til en kar. Bekjente Messias. Sikker i troen.»

– Peter er ofte en det er enkelt å kjenne seg igjen i. Han vil så gjerne, er både frempå og tar initiativ, men feiler innimellom. Sånn er det vel med de fleste av oss, sier Solveig.

Klassen leser utvalgte bibelvers, sammenligner fortellinger i de ulike evangeliene og stiller spørsmål. Først i mindre grupper, deretter i plenum. Det er god tid til refleksjon og samtale.

– Forrige skoleår var det over 80 prosent av elevene som hadde valgfaget «tro og sånn», et mer samtalepreget fag med temaer knyttet til kristen tro. Det er ganske stilig at det ble så populært! Etter jul kan også årets elever velge det samme, sier Solveig.

Bevisst valg. – Jeg går på linja X-sport og friluftsliv. Siden jeg har valgt en linje som ikke har spesielt kristent innhold, ønsket jeg meg mer påfyll et annet sted. Derfor er disse valgfagene flotte! Selv om jeg ønsket meg en aktiv folkehøgskolehverdag vil jeg samtidig å vokse i troen, forteller Simen Seland Rasmussen fra Randaberg.

– Egentlig var planen min å gå bibelskole, men nå er jeg glad for at jeg valgte folkehøgskole i stedet. Her får vi mye goy i tillegg til et tydelig fokus på Gud.

Vokse i troen. Medelev Lea Beate Ystebø fra Kviteseid nikker enig. Også hun hadde

– **Jeg opplever at Bibelen er minst like relevant i 2019 som tidligere.**

Lea Beate Ystebø fra Kviteseid.

– Noen tekster kan være vanskelige å forstå eller formidle, men stort sett er Bibelen fortsatt veldig aktuell – også i 2019. Her er min jobb å vise elevene hvorfor, sier skolepastor og bibellærer Vegard.

først tenkt seg på bibelskole, men oppdaget Helgeland Folkehøgskole og søkte dit i stedet. Det valget angret hun ikke på.

– Det er flott å få muligheten til å fordype seg og se sammenhenger gjennom bibelfagene på skolen. Solveig er flink til å få oss til å snakke. Samtalene i valgfagklassene får frem ulike synspunkt, sier hun.

– Hele miljøet på skolen er lagt opp til at vi kan få vokse i troen.

Gjennom hele uka er det frivillige kristne tilbud på ettermiddagene. Et flertall av elevene deltar. Hver mandag arrangeres Påfyll. Et møtepunkt med lovsang og andakt. Onsdager er det GT20, gudstjeneste med lovsang og forbønn. Annenhver torsdag er det bibelgrupper hjemme hos ansatte på skolen. Selv om det er et frivillig tilbud, deltar alle elevene i en gruppe. Søndag går det alltid skyss til kirka i Mosjøen.

– Dessuten er det mange initiativ fra elever. Ofte kan det legges ut en melding i Facebookgruppa om at de som vil kan bli med på en samling hvor vi leser og ber sammen, forteller Lea.

Like relevant i dag. – Jeg opplever at Bibelen er minst like relevant i 2019 som tidligere. Vi kan kjenne oss igjen i mye av det som blir beskrevet. Mange av følelsene passer også inn i våre liv, sier Lea.

Simen nikker ivrig.

– Jeg har nok aldri lest Bibelen så nøye som det vi gjør her. Det gjør også at jeg har oppdaget hvor relevant den er i vår tid, sier han.

– Selv om jeg er konfirmert, har jeg aldri hatt bibelundervisning på samme måte som det vi får på folkehøgskolen. Timene og temaene gjør at jeg får lyst til å lese mer selv. Bibelen er en ganske spennende bok! Det hjelper nok også på at vi er eldre og forstår mer. Jeg har virkelig fått hjelp til å se hvor relevant Bibelen er for våre liv. •

Ansattes bibeltips

Trenger du hjelp til å komme i gang med bibellesning, eller inspirasjon til å lese noen fortellinger på nytt? Vi har spurt fire ansatte følgende spørsmål:

1. Har du et bibelvers du er glad i?
2. Kan du nevne en bibelfortelling du har et spesielt forhold til? Hvorfor?
3. Hva er ditt beste tips til en som ønsker å få noe ut av bibellesingen sin?

Av **Marit Asheim**, journalist og informasjonsrådgiver i IKF

Solveig Hosøy

Lærer Helgeland folkehøgskole

1. Det er mange fine vers, men dersom eg skulle løfte frem et, så kan eg nevne Jer 29.11.

For jeg vet hvilke tanker jeg har med dere, sier Herren, fredstanker og ikke ulykkestanker. Jeg vil gi dere fremtid og håp.

2. Eg er veldig glad i historien om Barrabas i Lukas 23,13-25. Denne historien er sterk for meg fordi den oppsummerer evangeliet for meg. Jesus tok straffen som Barrabas skulle ha, og på samme måte så gjelder det for oss. Jesus døde i vårt sted.

3. Det kan være lurt å ikkje alltid tenke at en må lese så mye hver gang. En bibel-seplan kan være lurt å ha. Eg vil gjerne anbefale å begynne med å lese i evangelie.

Johan Lövgren,

Lærer Grenland folkehøgskole:

1. Salme 17:15

Men frikjent skal jeg få se ditt ansikt. Når jeg våkner, skal jeg mettes ved synet av deg.

2. Jesus stiller stormen i Markus 4:35-41. Fortellingen er viktig for meg spesielt når livet blir uoversiktlig. Da forteller den meg hva tro er: Jesu nærvær og hvilen i at han har oversikten når jeg ikke klarer å finne veien til land.

3. Les de sentrale tekstene f.eks. evangeliene og Salmenes bok. Ta en liten porsjon og bruk god tid. Finn en tid på døgnet som fungerer for deg.

Olaug G. Sløgedal

Eleveileder og lærer Folkehøgskolen Sørlandet:

1. Det er flere bibelvers jeg kunne trukket fram, men i dag vil jeg trekke fram Job 35.14.

Selv når du sier at du ikke ser ham, ser han din sak. Bare vent på ham!

2. For meg har det alltid vært fint å lese om hvordan Jesus møter Tomas og Peter etter opstandelsen, Joh 20 og 21. Tomas som tvilte på det han ikke hadde sett med egne øyne, Peter som sviktet før hanen gol. Jesu møte med disse to vitner om at Jesus ser til hjertet og ikke det vi presterer eller hvor mye tror vi har. Han vil være i relasjon til oss.

3. For meg har det fungert å lese i bibel-seplanen. Den får man kjøpt til under 100 kr. Der er det et passe langt stykke for hver dag. For meg har den vært til god hjelp.

Kjersti Versto Roheim

Rektor Sagvoll folkehøgskole

1. Det er mange bibelvers eg er glad i, det er ikkje lett å velge. Fleire er knytta til erfaringar og hendingar i livet. Bibelen talar om livet vårt, om heile det fantastiske og kompliserte livet.

Ei sterk oppleving er då far min vart døds-sjuk berre 59 år gamal. Frå han fekk diagnosen blodkreft til han døyde gjekk det berre 6 veker, 6 veker med sjokk, fortviling og håp om kvarandre. Eg var 24, og yngste bror min var 12, i ein syskenflokk på 5. Vi hadde nok ikkje tenkt så mykje på at far og mor kunne døy frå oss, dei skulle jo alltid vera der. Eg voks opp med ei truande mor og ein tvilande far. Det var sterkt å kjenne korleis Bibelen no kunne bli ei trøyst, og særleg Salme 23. Midt i dødsskuggens dal, kunne far og vi i lag skimte konturane av grønne enger og konturane av eit håp i det som var håplaut. Ei tru voks fram.

Salme 23: Ein salme av David. Herren er min hyrding, eg manglar ikkje noko.

Han lèt meg liggja i grønne enger, han fører meg til vatn der eg finn kvile.

Han gjev meg nytt liv. Han leier meg på rettferds stigar for sitt namn skuld.

Om eg så går i dødsskuggens dal, er eg ikkje redd for noko vondt.

For du er med meg. Din kjepp og din stav, dei trøystar meg.

2. Det er mange spennande bibelforteljingar. Vi ser dei for oss fordi vi lærte mange av dei på skulen eller på søndagsskulen. Eg har alltid vore fascinert av Filip og den etiopiske hoffmannen i Apg 8. I denne forteljinga verkar det så enkelt å bli kristen, så lett å koma til tru – slik kan det også vera! Truleg er det noko i hendinga som står mellom linjene, men likevel, den etiopiske hoffmannen er så åpen mot det nye, så klar for å bli døypt. Han vart gjerne viktig for å bringe evangeliet til nye folk.

3. Det beste tipset for å få til bibellesinga er Årsbibelen frå Verbum. Der kjem vi gjennom Bibelen på eitt år- eller på litt lengre tid, om vi ikkje får lest kvar dag. Den er nyleg komen med Bibelselskapets 2011-oversetjing, enno berre på bokmål. Kvar dag får du fire tekstar frå Bibelens 66 bøker:

- ein lengre tekst fra Det gamle testamentet
- ein litt kortere tekst fra Det nye testamentet
- nokre vers frå Salmenes bok
- eit sitat fra Ordspråka

God bibellesing!

Rowan Williams: Vi må lytte til hele historien

Av Tom Arne Møllerbråten

Hva er mest grunnleggende i det kristne livet? spør Rowan Williams i begynnelsen av sin lille bok med tittelen *Det kristne livet* (Eng. *Being Christian*). Han svarer selv med å plukke ut fire enkle, men sentrale kjennetegn: Dåpen, Bibelen, nattverden og bønningen. «Det kan være stor variasjon og mye sprik når det gjelder lærespørsmål og praksis, men disse fire grunnleggende praksisene har vist seg å være uerstattelige for flertallet av dem som kaller seg kristne.» Vi skal her konsentrere oss om Bibel-delen.

Teolog og rikssynser. Rowan Williams er en sentral skikkelse i Storbritannia, som teolog, forfatter, poet, rikssynser og som tidligere erkebiskop. Han regnes av mange for å være en av de viktigste nålevende teologiske tenkerne. I en fascinerende kort bok (73 sider!) prøver han å formulere hva den kristne tro er, basert på forelesninger han har holdt i katedralen i Canterbury i den stille uken. Publikum er den vanlige mannen og kvinnen i gata. Det kunne blitt overfladisk, men det er det på ingen måte. Her er tyngde og innsikt. Boken ble utgitt i 2014, og kom på norsk på Verbum forlag i 2016.

«De kristne er mennesker som forventer at Gud snakker til dem», slår Williams fast.

Kristne snakker til Gud, og lytter til Gud. Det siste er helt sentralt i møte med Bibelen. «Den kristne lytter etter Gud, lytter sammen med andre troende til tekster som man gjennom hele kirkens historie har sett på som en bærer av Guds stemme.» At vi *leser* Bibelen, er egentlig et moderne fenomen. Folk har alltid *hørt og lyttet* til Bibelen tidligere.

Guds stemme. Hvis man ønsker å høre Guds stemme, er det altså Bibelen man går til. «Dette er hva kirken sier om Bibelen, og Bibelen selv gir uttrykk for at den formidler det Gud ønsker å si til oss. Men denne påstanden har aldri vært helt uproblematisk.» Utfordringen er at ganske lite av Bibelen er rettet direkte til et publikum. Vi kan ikke slå opp hvor som helst i Bibelen og tenke at dette er Guds stemme til oss direkte. Bibelen er «en samling av helt ulike bøker som blant annet omfatter lovregler, visdomsord, salmebøker, poesi (også kjærlighetsdikt), historiefortellinger, brev, samfunnskritiske tekster, åpenbaringer og visjoner». «Dette er hva Gud ønsker at du skal høre. Han ønsker at du skal høre om lover, poesi og historie. Han ønsker at du skal høre om visjonene og diskusjonene. Han ønsker at du lytter til brevene, og at du tenker på historiefortellingene.»

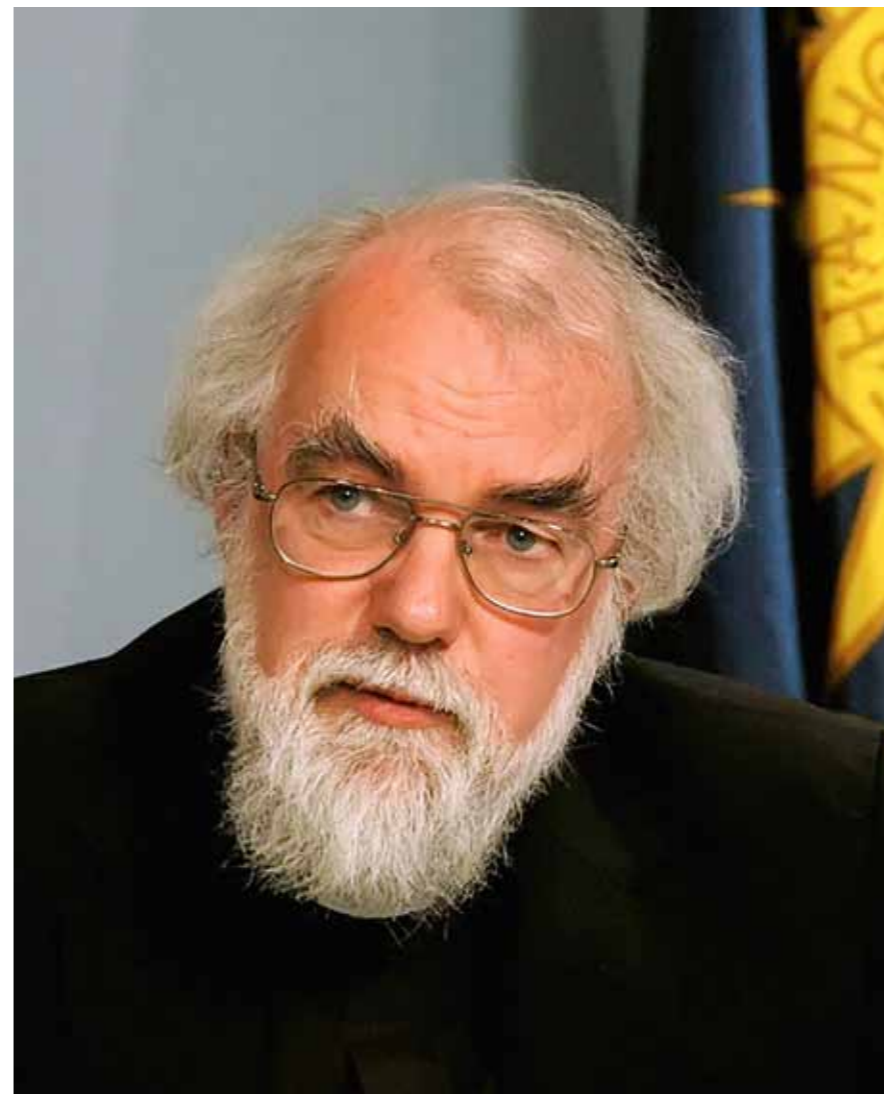
Vi er ofte fristet til å redusere dette mangfoldet ved «å si at *egentlig* er alt lover, eller *egentlig* er det historie eller *egentlig* bare poesi. «Faktum er at så snart du tror du har skjønnet hva Bibelen er, og blar om til neste side, ser du at den likevel er noe annet.»

Jesus brukte fortellinger. Williams bruker Jesu fortellinger som analogi på Bibelen. «Når Jesus underviser, gjør han mer enn å forkynne loven. Jesus forteller historier. Han byr på en rekke skarpe, drama-

tiske, små fortellinger som du trenger tid på å fordøye og la virke i deg. Først senere kan du ta stilling til hva som ble endret som følge av at du hørte fortellingen. Lytt til de ulike stemmene. Legg merke til forløpet av hendelser og samspillet mellom menneskene. Etter å ha fulgt fortellingen til ende – hvor er du da? Du er ikke på samme sted som du var før du hørte den.» Ved å leve deg inn i historien må du reflektere over deg selv og ditt forhold til Gud. «Det betyr ikke at Jesus går god for alt som alle i fortellingen sier. Hvordan skulle han kunne det?»

Hele fortellingen. Når vi reagerer på Israelfolkets respons overfor Gud i GT, trenger vi ikke gå ut fra at Gud liker deres handlinger og respons. Men ved å lytte til hele fortellingen kan vi reflektere over hvem Gud er og hvem vi er i denne fortellingen. «En av de største og mest tragiske feilene ved manges bibelforståelse har vært å anta at det mennesker i Det gamle testamente gjorde, må ha vært riktig, siden det står i Bibelen. På den måten har man forsøkt å rettferdiggjøre vold, slaveri og misbruk og undertrykkelse av kvinner, og man har kriminalisert homofile.» Men alt dette står ikke der fordi Gud mener det er bra, men fordi Gud sier: «Dere skal vite at slik har mennesker i historien respondert. Dere må forstå at når jeg taler til mennesker, kan mange ting gå helt galt – eller også helt fantastisk. [...] Dere må vite at det ikke alltid er så lett å høre hva jeg sier, siden mennesker er slik de er!»

Balanse. Det gamle testamentet er ikke bare historie, men *vår* historie. Det gamle testamentets personer er våre slektninger. Så spør vi ofte om tekstene er historisk presise. Det er de ikke nødvendigvis, men de er heller

«Etter å ha fulgt fortellingen til ende – hvor er du da? Du er ikke på samme sted som du var før du hørte den.»

ikke uten historisk forankring. Williams mener vi må balansere mellom to ulike ytterpunkter i møte med spørsmålet. «På den ene siden skal vi passe oss for å bli besatt av historisk faktisitet, på en måte som ikke tar hensyn til hva slags bok Bibelen er. På den andre siden skal vi passe oss for å innnta en lettvent holdning til historien og si at det egent-

lig ikke spiller noen rolle *hva* som hendte, så lenge det er en god fortelling.»

Jesus er nøkkelen. Hvordan skal vi finne ut av hva som er en god eller dårlig tolkning av fortellingen? «Hvilke kriterier bruker vi for å skjelve det sanne fra det falske? Det kristne svaret handler – ikke så uventet,

kanskje – om Jesus Kristus. Når kristne leser Bibelen, er det som om alt peker på Jesus. Den fulle betydningen av det som hadde skjedd før, ble åpenbart i Jesus Kristus.» I fortellingen om Jesus ser vi hva «ubetinget lydighet og kjærlighet er». «Her er fortellingen der Guds tiltale og menneskets svar er så sammenvevd at de ikke kan adskilles. Og dersom det er slik at hele Bibelen handler om Guds tiltale og menneskets respons, da er selvsagt fortellingen om Jesus, det lysende midtpunktet, nøkkelen til å forstå resten.»

Den hellige ånd. Bibellesning handler om å lytte til Gud gjennom Jesus. «Det betyr å la Den hellige ånd føre deg inn i historien om hvordan Gud forholdt seg til Israel og til de første kristne. La Den hellige ånd lede deg gjennom lesningen slik at det blir *din* historie.» «Og når du utvikles og modnes i din bibellesning, vil du i lys av Jesus gjenkjenne mønstre på menneskers reaksjoner i møte med Gud: med tro eller uten tro. Det er dette som skjer når du gjør bibellesningen til en bønn, med Jesus som ditt hovedfokus.»

Livgivende kilde. Williams avslutter med at vi ikke bare skal lytte til Bibelen sammen med andre, men også lytte til hverandres lesning og tolkning av Bibelen. Så kan man spørre seg selv og hverandre: «Hvordan kan vi kjenne oss igjen i dette? Hvordan kan vi la oss fornye gjennom å lese dette?». Bibelen blir da en livgivende *kilde* til og et *tegn* på det kristne livet. •

Ti råd for bibelbruk

Av Hans Johan Sagrusten,
forfatter og forlagssjef i Verbum forlag

1. Vær tålmodig: Ikke prøv å forstå alt i Bibelen med en gang. For Bibelen er ikke en bok som du får full oversikt over med det samme – den åpner seg litt etter litt. Slik står det i boka selv: «Dine ord gir lys når de åpner seg.» (Salme 119,130) Slik barna i bøkene om Narnia bruker lang tid på å forstå livet på den andre sida av kles-skapet, må også vi venne oss til Bibelens verden gradvis. Men vi kan lære mye av den nysgjerrigheten som barna viser: De utforsker den ukjente verdenen med åpne sanser, og selv om de gjør noen tabber underveis, finnes det en Aslan som gir dem nye sjanser.

2. Vær nysgjerrig: Bibelen er ikke én bok, men mange. Den består av 66 ulike bøker – og da snakker vi om helt forskjellige sjangre: Noen er korte, og noen er lange. Noen er formet som historier, mens andre er poesi og ordspråk. Noen forteller hva vi skal gjøre, andre inneholder historier som vi ikke bør prøve å etterligne. Der-

for skal vi ikke lese Bibelen som en roman. Gå heller fram slik du gjør i et bibliotek: Vær nysgjerrig og let deg fram i hyllene. Ta ut ei og ei bok og bla i den, og gled deg over den fortellerstilen som akkurat denne boka har. Ta den gjerne med deg hjem og les den ferdig, før du går løs på ei ny.

3. Start med noe enkelt: For 70 år siden skrev biskop Eivind Berggrav: «Det er alltid best å begynne med Jesus selv. Du tror du vet alt om Ham. Du vil da bli overrasket hvis du tar et evangelium i sammenheng, kapittel for kapittel.» Start med å lese Markusevangeliet, deretter et annet evangelium. Slik får vi et klart bilde av hvem Jesus er, før vi går til vanskeligere stoff. Men heller ikke evangeliene er bare enkle. Mark Twain skal ha sagt: «Det er mye i Bibelen jeg ikke forstår. Men jeg har mye større problemer med alt det jeg forstår så inderlig godt. At vi skal elske våre fiender, for eksempel. For det klarer jeg ikke.»

4. Vær forventningsfull: «Hver gang du leser, skal du åpne boka med et ønske om at Gud må vise deg noe.» Ordene er ikke nye; de ble formet av biskop Eivind Berggrav for 70 år siden. Forventningen om å oppleve noe fint kjenner vi fra vårt eget liv. Når vi har gledet oss til å møte et menneske, får samtalen en ekstra god start. Slik er det også med Bibelen. Når vi går til lesningen med forventning om å få noe, er det lettere å finne de gode ordene. For Bibelen har kraft i seg selv – den trenger bare å slippes løs i våre liv.

WEn mann sammenliknet Bibelen med en løve i bur. Den trenger ikke å forsvares. Bare slipp den løs, så forsvarer den seg selv!

5. Vær åpen: «Gud pleier å tale stille til oss, og derfor er hans stemme lett å overdøve», sier biskop Eivind Berggrav. I dag er det kanskje enda lettere å overdøve Guds stemme enn på Berggravs tid. For vi møter så mange inntrykk gjennom lyd og bilder at det ikke er lett å konsentrere seg om å lese en bok. Derfor kan det være godt å bruke litt tid på å forberede seg og bli åpen for hva Bibelen sier oss. Noen ber en kort bønn før de begynner å lese, noen setter på fin musikk, noen tenner et lys, mens andre setter seg på et bestemt sted i huset. Felles er at de prøver å kutte ut alt annet og være åpen for hva Bibelen sier.

6. Se det som skjer: Bibelen har kraft til å skape indre bilder, hvis vi er åpne for dem. Vi kan leve oss inn i tekstene og se for oss det som skjer, som om vi selv var til stede. Vi kan høre lydene og kjenne luktene omkring oss. Disse indre bildene kan være svært virkelige. For de viser scener fra et liv som virkelig er levende. Fra boksiden stiger den levende Jesus fram for oss. Derfor blir Bibelen kalt for en levende bok. Dette sier også boka selv: «For Guds ord er levende og virkekräftig og skarper enn noe tveegget sverd.» (Hebr 4,12)

7. Finn det hellige mellomrommet: Hverdagen føles ofte som om den er helt

Francesco De Tommaso. Unsplash.com

full. Likevel finnes det noen mellomrom som vi kan fylle med å lese i Bibelen. Et av disse mellomrommene kan være vårt hellige sted. Noen finner et fast sted å lese i Bibelen, eller en fast tid. En kan markere dette hellige mellomrommet i hverdagen med et kors, et lys eller et ikon. Andre opp-dager at de lytter best til Bibelen når de går eller løper, eller når de sitter på toget eller bussen. Felles for oss er at det finnes slike mellomrom – utfordringen er å finne dem. Hva er det hellige mellomrommet i din hverdag?

«Hver gang du leser, skal du åpne boka med et ønske om at Gud må vise deg noe.»

Biskop Eivind Berggrav

lest. Da har dere noen å snakke med om det dere har lest.

9. Be om Guds hjelp: Bibellesning og bønn hører sammen. Det er en god vane å be om Guds hjelp til å forstå det vi leser. Noen ganger forstår vi ikke, eller vi synes kanskje at ordene er altfor utfordrende. Da kan det være en god hjelp å legge tankene fram for Gud i bønn, gjerne sammen med andre. Derfor er det bra å være med i et fellesskap, en kirke eller en menighet. I et levende fellesskap av andre mennesker som også leser i Bibelen, kan vi få hjelp og støtte til å forstå ordene i Bibelen – og til å bruke dem i vårt eget liv.

10. Ikke lukk Bibelen når du har lest: Den egyptiske paven Tawadros II ga dette rådet da han var i Norge: «Du må aldri lukke Bibelen. La Bibelen ligge åpen til enhver tid. For da vil den kalle deg til å lese videre.» Dette er et veldig praktisk råd. For en åpen bibel er nesten som et levende vesen. Den følger deg med blikket når du går forbi og spør om du ikke skal lese videre der du sluttet i går. Lukker vi boka og setter den i hylla, er den lettere å glemme. Men en åpen bibel i huset minner både oss selv og andre på at dette er den viktigste boka i huset – og i livet. •

Bibelen på 5 minutt

Foto: Tom Arne Møllerbråten

Alf Kjetil Walgermo, forfatter

For Gud er ein dag som tusen år, og tusen år som ein dag, ifølge ein av dei bibelske forfatarane. Eg tek her eit tilsvarende perspektiv for å presentere Bibelen på fem minutt. Eg kunne like godt ha brukt fem år. Eller 33 år, som eg halvt for spøk seier eg brukte på research til boka *Røff guide til Bibelen*. I denne presenterer eg heile Bibelen i eit hendig og lettlese format.

Litt av utfordringa med Bibelen er at det er lett å rote seg bort og i verste fall gå glipp av essensen. Essensen finst i *Røff guide til Bibelen*. I denne vesle teksten skal de få ein smak av, og kanskje litt på sida av, essensen – ei lita freisting inn i bibeluniverset.

Universet blei til i Bibelen sine første setning: Gud skapte himmelen og jorda. Han sa: «Det skal bli lys!» Så skapte han plantar, fiskar, fuglar og dyr – og eit nesten litt for menneskeleg par som absolutt *måtte* ete av det einaste treet det var forbode å ete av.

Der har vi menneska. Kasta på hovudet ut av Edens hage, og i evig lengsel etter å finne vegen attende.

Straks ute av hagen oppstår ein av dei meir kuriøse spenningane i Bibelen, nemlig kampen mellom by og land. Dei første menneska er frå bygda, både Kain og Abel er bønder. Men kva gjer Kain etter at han slår i hel Abel? Jo, han bygger ein by.

Synda var komen inn i verda.

Bygd og by står sentralt også etter at verda er gått under i ein storflaum. Det tek ikkje lang tid før menneska i verda samlar seg i ein brei dal for å bygge byen Babel – og eit tårn som skal nå heilt opp til himmelen. Gud sjølv må ta affære, og i den babelske forvirringa blir menneska spreidde utover jorda så dei skal komme til å bygge nye byar.

Abraham, derimot, er Guds mann. Han er nomade. Han bur i telt. Nevøen Lot flyttar til byen Sodoma, eit uheldig val.

Bibelen er på mange vis eit distriktsvenleg verk. Gjetarguten David kom rett frå sauemarkane til ein overraskande siger mot den store krigaren Goliat. Fleire av dei gammaltestamentlege profetane hamrar laus mot eliten i hovudstaden. Sauebonden Amos hudflettar byfolk som undertrykker småkårsfolk og fattige. Profetkollegaen Mika var også frå distriktet, og refsar forfallet både i Jerusalem og i by for by i heile landet.

Også Jeremia kom frå ein landsby eit stykke utanfor Jerusalem. Han blir ein sann pest og ei plage for den judeiske kongen. Med profetiane sine skaper han så dårleg krigsmoral i eit folk som er trua av ei stor hærsmakt, at kongen på eitt tidspunkt senkar profeten ned i ein brønn full av gjørme. Det er kanskje ikkje så rart at Jeremia har gitt opphavet til ordet «jeremiade» – som er synonymt med jamring og klage.

Så er det bygdeguten framfor nokon, Jesus frå Nasaret. Tenk over det: Jesus starta den offentlege gjerninga si langt borte frå

den religiøse eliten i hovudstaden. «Kan det komme noko godt frå Nasaret?» spurte folk, lett nedlatande. Men det var fiskarlandsbyane ved Genesaretsjøen som var Jesu domene, før han staka ut kursen til Jerusalem for å døy og stå opp igjen.

Frelsa kom altså frå bygdene.

Betlehem, der Jesus blei fødd, var ingen stor plass. Nasaret, der han vaks opp, var det ikkje. Og heller ikkje Kapernaum, der han busette seg då han begynte å forkynne at Guds rike var nært.

Så er det kanskje eit paradoks at gudsriket til sist blir samanlikna nettopp med ein storby. Det nye Jerusalem er 222 mil lang både i breidde, lengde og høgde, ifølgje Bibelen sine siste bok. Det er verdshistorias største by, ja, faktisk den største byen også utanfor vår tidsrekning. Men sett opp mot høgda, er bymuren på 65 meter påfallande låg. Kanskje kan vi håpe at det er symbolsk – og at det er plass til mange av oss der.

Eg fekk min første ordentlege bibel som sjuåring. Sjølv etter å ha skrivne *Røff guide til Bibelen* som førtiåring, oppdagar eg noko nytt og spennande for kvar lesing. Eg blir aldri ferdig med Bibelen. Men så fortel også Bibelen ei stor historie, kanskje den største. Denne historia er ein grunnstein i den vestlege kulturen, i språket og kunsten.

Bibelkunnskap er i dag nødvendig både for å kjenne historia vår og for å forstå verda vi lever i. Og, ikkje minst, for å stå imot alle som vil ta patent på norske og kristne verdier og bruke dei til å skape frykt og avstand mellom menneske.

Apostelen Paulus sa det kanskje aller best: «Så blir dei verande desse tre: tru, von og kjærleik. Og størst av dei er kjærleiken.»

Les Bibelen! Og les gjerne *Røff guide til Bibelen!* •

Røff guide til Bibelen

Frå stegs anmeldelse av boka i 2017:4:

Røff guide til Bibelen derimot, selv om den også er blitt en stor bok med vel 350 sider, bør leses fra perm til perm. Gjør man det, er man mye mer rustet til å lese den egentlige Bibelen på en måte som gir langt større utbytte etterpå. Vårt Land-redaktør Alf Kjetil Walgermo har skrevet en guide til Bibelen som fortjener all den ros den allerede har fått, for denne boken kan fort bli en klassiker. Walgermo skriver både innsiktsfullt og vakkert. Hans nynorske språk og gode formuleringer er en perle i seg selv. •

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

Er evangeliene vandrehistorier?

Evangeliene ble skrevet ned mange tiår etter at Jesus var død. Det gikk lang tid fra hendelsene fant sted til de ble skrevet ned. Kan vi da stole på evangeliene?

Hviskeleken? Men var det slik evangeliene ble til? Nei, sier Kenneth Bailey, tidligere professor i nytestamentlige Midtøsten-studier i Jerusalem. I antikken, skriver Bailey, ble fortellinger spredt på ulike måter. Noen ble spredt *uformelt* og *ukontrollert*: Uformelt altså fordi det ikke var noen formell lærer, alle kunne fortelle, og ukontrollert fordi det ikke var noen kontrollmekanismer som hindret at fortellingene gled ut – fortellingen fikk utvikle seg fritt.

Barth Ehrman tenker at evangeliefortellingene ble spredt på denne måten. Bailey er uenig. Han peker på at de fire evangeliene er alt for like, alt for samstemte, til at det skulle vært tilfelle. En uformell og ukontrollert måte å spre fortellinger på gir assosiasjoner til hviskeleken. Tenk nå etter hvor mye som blir forandret etter mange tiår med hviskelek. Enorme forandringer! Men evangeliene ser ikke ut til å inneholde enorme forandringer. Hadde de fire evangeliene gått gjennom fire forskjellige hviskeleker, så hadde innholdet sprikt mye mer enn hva de gjør.

Rabbinermodellen. En annen type muntlig overlevering som vi finner i antikken var *kontrollert* og *formell*. Ta for eksempel hvordan rabbinere videreførte sin lære til rabbinerstudenter. En slik muntlig overlevering er formell ved at det er et definert forhold mellom lærer og student – det var ikke hvem som helst som kunne viderefordre historiene – og overleveringen er kontrollert ved at studentene memorerte rabbiens lære ord for ord.

Det finnes noen som mener at evangeliene ble videreført på denne måten, altså at Jesus lærte disiplene sine på samme måte

som en rabbiner ville gjort, og at disiplene videreførte læren til sine studenter ved å få dem til å memorere Jesusfortellingene ord for ord. Men Bailey mener at evangeliene heller ikke ble spredt slik. Hvis man sammenligner de ulike evangeliene, for eksempel Bergprekenen eller fortellingene om Jesu oppstandelse, så ser vi at de ikke presenterer fortellinger som er ord for ord identiske. Evangeliene ser altså ut til å være for ulike til å være et resultat av en slik gjenfortelling.

Landsbymodellen. Det også finnes en tredje type muntlig overlevering, en type som viser seg i Midtøstens landsbyliv når man samles for å gjenfortelle historier, nemlig en formidling som er *uformell* og *kontrollert*. Ved slike samlinger er det ingen fast lærer, ingen rabbi som dikterer, så dette foregår uformelt. Hvem som forteller er avhengig av hvem som er til stede, og det er gjerne flere personer som er involvert i å fortelle samme historie. Men det er likevel ikke hvem som helst som gjenforteller. Det er noen kontrollmekanismer som sikrer at fortellingene ikke glir ut. Det er nemlig bare de som hadde ekstra god kjennskap, gjerne de som hadde opplevd det selv, som får fortelle. Bailey skriver for eksempel om en landsbysamling hvor en sekstiåring ikke fikk gjenfortelle landsbyens historie fordi han «bare» hadde bodd der i trettiseks år!

I denne tredje modellen videreføres fortellinger med en viss fasthet: Enkelte momenter i en fortelling krever en eksakt struktur og eksakt gjengivelse, slikt som plottet, nøkkelfraser, hendelser og involverte personer. En slik fasthet betyr at hver gjenfortelling er en gjengivelse av den originale

Av Martin Jakobsen, Førsteamanuensis ved Ansgar høyskole for teologi, musikk og psykologi

Før evangeliene ble skrevet, ble de fortalt, gjenfortalt og gjenfortalt. Hva skjer under slike gjenfortellingsprosesser? Veldig mye, sier bibelforsker og ateist Barth Ehrman i boken *How Jesus became God*. Prøv å se for deg hvordan slike fortellinger spres, sier han. Jo, en fisker forteller historiene om Jesus til en venn, vennen forteller dem til kona, kona forteller dem til en slektning, slektningen forteller til en kollega, kollegaen er på reise og forteller til en bekjent i en annen by, og så videre. Her har vi oppskriften på en vandrehistorie. Plutselig har to fjær blitt til ti høns på taket og troverdigheten har fløyet av sted.

Illustrasjon: Karoline Holthjem

«< hendelsen som fant sted; det er ikke en stadig hviskelek-utglidning. Presis muntlig overlevering sto sterkt i den jødiske kulturen, så en presis gjengivelse av hovedelementer var viktig. Men innenfor denne faste rammen er det åpning for en viss fleksibilitet: Ulike fortellere kan for eksempel se historien ut fra ulike perspektiv eller vektlegge ulike ting.»

Fasthet og fleksibilitet. Det er nettopp denne spenningen mellom fasthet og fleksibilitet vi finner i evangeliene. De forskjellige evangelistene gjengir samme fortelling men ofte fra ulike perspektiver. Matteus skriver om Jesu fødsel ut fra Josefs perspektiv, mens Lukas følger Maria. Derfor er fortellingene noe ulike. Johannes skriver om møtet med den tomme grav ut fra Maria Magdalenas perspektiv, mens andre evangelier tar utgangspunkt i flere kvinner. Derfor er fortellingene noe ulike. Så, mens hviskelek-modellen ikke klarer å forklare hvorfor evangeliene er så samstemte, og rabbinermodellen ikke klarer å forklare hvorfor evangeliene er så ulike, klarer denne tredje landsbymodellen å gjøre rede for hvordan evangeliene er både like og ulike. Derfor mener Bailey at denne tredje typen overlevering gir den beste forståelsen av hvordan evangeliene har blitt til.

Øyevitner. Når historier ble gjenfortalt i Midtøstens landsbyliv var det altså ikke hvem som helst som hadde autoritet til å fortelle, bare de som kjente historiene best. I den tidlige kirke var det trolig involverte øyevitner som hadde en slik autoritet. Vi vet fra andre antikke forfattere, som Josefus og Papias, at øyevitner hadde en spesiell autoritet. Og Lukas forteller at historiene om Jesus har blitt «overlevert av dem som helt fra først av var øyevitner og Ordets tjenere» (Luk 1,2).

Evangeliene er altså ikke vandrehistorier. De er beretninger basert på øyevitner, og fortellingene har blitt holdt i live av de som kjente dem best, øyevitnene og disiplene deres.

Denne typen muntlig overlevering kan gi oss svaret på en nytestamentlig gåte: Hvorfor skriver Paulus omtrent ingenting om Jesu liv? Han skriver mye teologi, mye om den

«<Presis muntlig overlevering sto sterkt i den jødiske kulturen, så en presis gjengivelse av hovedelementer var viktig. Men innenfor denne faste rammen er det åpning for en viss fleksibilitet: Ulike fortellere kan for eksempel se historien ut fra ulike perspektiv eller vektlegge ulike ting.»>

oppstandne Jesus, men ikke noe om Jesu liv. Hvorfor Ikke? Jo, Paulus hadde ikke opplevd Jesu virke. Fordi han ikke hadde vært vitne til hendelsene hadde han heller ikke autoritet til å fortelle de historiene. Han hadde møtt den oppstandne Jesus, og det skriver han derimot mye om.

Vitnesbyrd. Med alt dette i mente, altså hvordan man gjenfortalte jesushistoriene fra ulike perspektiver og hvordan øyevitner hadde en nøkkelrolle, så synes jeg selv det er ganske sterkt å lese slutten av evangeliene. Her møter den oppstandne Jesus disiplene. Av og til møter han flere samtidig, og da kan for eksempel evangeliene gi litt ulike vinklinger på funnet av den tomme graven. Andre ganger møter Jesus enkeltpersoner, slik som møtet med Maria ved graven, møtet med emmausvandrerne eller med Peter som hadde sveket Jesus. Slike fortellinger hadde ikke mange vitner, her var det bare én hovedperson som hadde autoritet til å viderefremme historien. Når vi leser dette, så får vi altså lese personlige vitnesbyrd om møter med Jesus.

Jakobs møte mangler. Jeg synes også det blir sterkt å se hvilke historier vi ikke får lese i slutten av evangeliene. For eksempel, hvor er Jesu møte med Jakob? Paulus trekker frem dette møtet når han argumenterer for oppstandelsen i 1 Kor 15, men ingen evangelier nevner det. Jakob var Jesu egen bror, skeptikeren som ikke ble regnet blant disiplene men som senere vendte om og ble kirkeleder etter Peter (Mark 6, Joh 7). Møtet

med den oppstandne satte en helt ny retning på Peters liv. Jesu møte med Peter må ha hatt både oppbyggelig verdi og apologetisk verdi for de første menighetene, så det er jo litt rart at dette møtet ikke er beskrevet i noen av evangeliene.

Hvorfor ble aldri dette møtet gjenfortalt og skrevet ned? Her kan vi bare spekulere. En mulighet er at Jakobs møte med Jesus innebar et sterkt møte med synd, skam, nåde, omvendelse og gjenforening. Jakob møter sin egen bror, som han tidligere ikke har trodd på, men som nå kommer ham i møte. Kanskje dette møtet var for personlig til å gjenfortelles, kanskje dette forble Jakobs eget møte med Jesus. •

Søk gjerne opp Kenneth E. Bailey, Informal Controlled Oral Tradition and the Synoptic Gospels: (https://www.biblicalstudies.org.uk/article_tradition_bailey.html)

Bibelske ord og uttrykk i språket vårt

Alle ordene og uttrykkene nedenfor har funnet sin vei fra Bibelen og inn i språket vårt. Slå opp bibelstedene og plasser riktig uttrykk og riktig bibelsted sammen.

Skriv riktig bibelvers her:

1	Adamseple	1 Mos 7, 17 – 20
2	Alfa og Omega	1 Mos 2, 16 - 17
3	Alt har sin tid	2 Mos 4, 15
4	Babbel	1 Mos 8, 1 - 12
5	Din laban	Åp 14, 14 - 19
6	Davids kamp mot Goliat	1 Mos 38, 9
7	Dyrets merke/666	3 Mos 19, 16 - 18
8	Ulv i fåreklær	2 Mos 32
9	Forbuden frukt	3 Mos 16, 20 – 22
10	Du skal elske din neste som deg selv	1 Mos 3, 6-8
11	Det falt på steingrunn	1 Mos 29, 21 – 30
12	Ikke løfte en finger	Mark 11,23
13	Tro kan flytte fjell	1 Sam 17
14	Fredsdue	2 Sam 11, 15 – 27
15	Led oss ikke inn i fristelse	Sal 4, 9
16	Danse rundt gullkalven	Matt 7, 14
17	Hovmod står for fall	Ordsp 23, 1 - 3
18	Judaskyss	Ordsp 29, 23
19	Kniven på strupen	Fork 3, 1 - 8
20	Øye for øye, tann for tann	1 Mos 11, 1 - 9
21	Å gå på den smale sti	Dan 5,5,24-28
22	Det er bedre å gi enn å få	Matt 5, 38
23	Uriaspost	Matt 23, 24
24	Den tid, den sorg	Matt 6, 34
25	Sydebukk	Luk 22, 47 - 51
26	Legge ordene i munnen på en	Matt 13, 3 - 23
27	Mannen med låen	Matt 7, 15
28	Syndfloden	Matt 16, 16
29	Onani	Apg 20, 35
30	Messias	Matt 23, 4
31	R.I.P.	Matt 6, 13
32	De første skal bli de siste	Åp 13, 16 - 18
33	Skriften på veggen	Mark 10, 31
34	Sluke kameler	Åp 1, 8

Laget av Tom Arne Møllerbråten (Kilde: Skriften på veggen, Dag Kjær Smemo). Fasit på side 31.

Til alle lærere som underviser i Bibelen:

Sjekk ut The Bible Project

Det er nesten ikke grenser for hvor mange ressurser som finnes der ute for å hjelpe folk til å lese og forstå Bibelen: Studiebibler, kommentarverk, ordbøker, kart, illustrasjoner, for ikke å snakke om alle filmene som lages. Timothy Mackie og Jonathan Collins står nok likevel bak en av de mest imponerende ressursene som finnes tilgjengelig akkurat nå.

Av Tom Arne Møllerbråten

Sammen startet de animasjonsstudioet The Bible Project i 2014. Etter fem år har de laget 130 animerte videoer og 200 podcast-episoder, alle med mål om å gjøre Bibelen mer forståelig. De har over 100

millioner visninger på sine mediekkanaler i over 200 land, og over en million abonnenter. Det er mildt sagt imponerende! Det er gratis å bruke, det finansieres gjennom gaver, og det er utrolig bra laget.

Det store bildet. Skaperne Mackie og Collins brenner for å forstå Bibelen i sin historiske kontekst og kommunisere dens visdom til en moderne verden, skriver de selv på nettsiden. De ønsker at folk skal lese Bibelen som en enhetlig historie slik at man kan se både det store bildet og detaljene som skaper det. De beskriver seg selv som hengivne følgere av Jesus, som ikke tilhører et spesielt kirkesamfunn eller tradi-

sjon, men som håper mennesker uavhengig av bakgrunn finner deres arbeid verdifullt. Bibelen er både en menneskelig og guddommelig bok som taler Guds ord til sitt folk. Hele Bibelen peker i bunn og grunn mot Jesus. Det er dette The Bible Project ønsker å vise.

Grupper. De animerte filmene er delt inn i grupper. Den første gruppen handler om Bibelens bøker. Her har de laget en film for hver bok i Bibelen. Den andre gruppen er serier med titler som How to read the Bible, Torah series eller Wisdom series. Den tredje gruppen handler om bibelske nøkkeltemaer, som Gud, Tempelet, Den

hellige ånd, Messias, eller Guds bilde, for å nevne noen. Den siste gruppen fokuserer på bibelske nøkkelord, som for eksempel Evangelium.

Mye informasjon. Jeg har brukt videoer fra The Bible Project i undervisning ved flere anledninger. Først vil jeg nevne at de fungerer veldig godt for meg personlig til forberedelse av undervisningen. Når jeg viser filmene i undervisningen, er det ett problem jeg støter på, og det er at de snakker for fort, at det dermed blir for mye informasjon på kort tid. Dette gjelder særlig gjennomgangen av bøkene i Bibelen. Dess-

uten er jo selvfølgelig alt på engelsk. Derfor vil jeg anbefale å stoppe filmene innimellom og summere opp hva som blir sagt. Arkene som blir tegnet i løpet av filmen, kan dessuten lastes ned og kopieres, slik at elevene kan sitte med disse foran seg når det skal snakkes etter filmen.

Studieguide. Temafilmen er animert litt annerledes enn filmene laget for bøkene, mer som tegnefilmer, eller som tegneseriestriper. Til hvert tema er det laget studieark og oppgaver som kan lastes ned til bruk i undervisningen. Jeg har ikke selv tatt i bruk disse, men ønsker å prøve det også etter hvert.

The Bible Project imponerer meg stadig. Det lages hele tiden nytt stoff. Her er det ressurser både til eget bibelstudium, til oppbygging, og til undervisning. Jeg har også hatt glede av å lytte til podcastene de lager til de ulike temaene. Og får man lyst til å studere enda mer, ligger det forslag til litteratur de har brukt når de har arbeidet med filmer og podcaster. Gutta kaller seg selv bibelnerder, og det merkes godt. Men jeg tror at de har klart å lage noe både for de som trenger en introduksjon og for de som trenger å gå i dybden. Herved er en sterk anbefaling gitt til å sjekke ut The Bible Project. Du finner det på <https://thebibleproject.com/>

Ressurser til bibellesning

Fra Lunde og Luther forlag:

Peter J. Williams:

Kan vi stole på evangeliene?

Det nye testaments evangelier er fire fortellinger om hva Jesus sa og gjorde da han levde for 2000 år siden. Mange i dag er usikre på hva de skal tenke om disse skriftene. Er de historisk pålitelige? Er det grunner til å tro at hendelsene de beskriver faktisk fant sted? I denne boken argumenterer Peter J. Williams – leder av Tyndale House, et senter for bibelforskning i Cambridge, England – for at vi kan ande evangeliene som historisk troverdige. Her vil både skeptikere og fagfolk finne materiale som underbygger evangeliene som troverdige beretninger om Jesu liv.

John Dickson:

En tvilers guide til Bibelen

Boken er en kortfattet fremstilling av hele den bibelske fortellingen og av Bibelens veiledning for livet. Den gir et nyttig utgangspunkt for den som betrakter kristendommen fra utsiden og kanskje tenker at det finnes gode grunner til ikke å tro. På en lettfattelig måte oppsummerer forfatteren

Skriftens viktigste temaer og løfter opp relevante og vanskelige spørsmål. Dickson presenterer hele Bibelen som løftene om hvordan Gud vil gjenopprette sitt skaperverk og forsone menneskene med seg selv, hverandre og skaperverket. Slik hjelper han skeptikere så vel som troende til å forstå hvorfor Bibelen har fascinert, overbevist og forvandlet mennesker opp gjennom århundrene. Australiske **John Dickson** er historiker med antikken som fagfelt. Han var hovedtaler under Veritaskonferansen på Bibelskolen i Grimstad i 2019.

Anne Margrete Saugstad:

Med Bibelen for hode og hjerte

Guds ord er talt inn i en annen tid enn vår og må derfor forklares. Samtidig er det beregnet på oss i dag, og bør alltid tas imot med et åpent hjerte i den enkeltes situasjon. I denne boken deler Anne-Margrete Saug-

stad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfalls-vinkler til hele Bibelens skattkammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste. Bibelen er en bok både for hodet og for hjertet, den har med andre ord både en åndelig og en intellektuell side. Men dypest sett er Bibelen en bok om Gud og til Hans ære – når den blir rett forstått. Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

Hans Johan Sagrusten:

Spor av Jesus

Historiene om Jesus fascinerer oss enno i dag. Dei fire evangelia i Bibelen er stadig like aktuelle. For i disse bøkene ser vi spor av den levande Jesus, slik disiplene hugs han og forkynte om han. Korleis skal vi lesa bøkene om Jesus i dag? Kan vi feste lit til dei, slik vi gjer med biografier om kjende personar i vår eiga tid? Eller er dei mytar som har utvikla seg gjennom ein uoversiktleg munnleg tradisjon?

Spor av Jesus handlar om slike spørsmål. Boka passar for lesarar utan forkunnskap om teologi, men kan også gje nye perspektiv

til erfarne bibellesarar. Dei tretti essaya kan lesast kvar for seg, eller i samanheng.

Hans Johan Sagrusten:

P52 – Historien om Bibelen

P52 forteller den spennende historien om hvordan Bibelen ble til, hvorfor den er så viktig, og hvordan vi skal lese den. P52 er den eldste biten av et nytestamente som noen gang er funnet. Den lille biten blir datert til omkring år 125 e.Kr. og er ett av mange funn som gjør Bibelen til den mest pålitelige boka som finnes fra antikken.

Fra Verbum forlag:

Hans Johan Sagrusten:

RIK bibelbruk

RIK bibelbruk gir hjelp til å lese Bibelen i fellesskap. Boka er skrevet for alle som ønsker å gi Bibelen mer plass – i menigheten, i bibelgruppa og i egen hverdag. I boka blir vi kjent med grupper av kristne i andre deler av verden, grupper som i mange år har kommet sammen for å lese fra Bibelen. Gjennom historier fra Kina og Egypt, Cuba

og Ukraina, og spørsmål til hvert tema utfordrer forfatter og teolog Hans Johan Sagrusten leserne til å ta Bibelen mer i bruk i det kristne fellesskapet. Boka finnes på både bokmål og nynorsk.

Knut Tveitereid:

En helt overkommelig bibel

Klassikeren *En helt overkommelig bibel* er solgt i mer enn 80 000 eksemplarer her i landet og oversatt til en rekke språk. Den gir deg 365 av Bibelens mest sentrale tekster – sammen med 365 utfordrende, humoristiske og dypt seriøse kommentarer. Det tar bare ett minutt å lese bibelteksten og kommentaren til hver dag. Boka er skrevet av forfatter og prest Knut Tveitereid og er svært lettlest. Den inneholder også en mengde fakta om Bibelen, ordforklaringer og oversikter over innholdet i Bibelen. Mange har fått sitt første møte med Bibelen gjennom denne bestselgeren.

Bibelleseplan

Mer enn 30 000 nordmenn bruker bibelleseplanen fra Bibelselskapet som hjelp til å lese regelmessig i Bibelen. Denne planen er også grunnlaget for de daglige andaktene i NRK radio og i mange aviser. Bibelleseplanen følger kirkeåret og har faste lesninger for morgen og kveld gjennom hele året, fra første søndag i advent og helt til neste adventstid begynner. Til hver dag er det også foreslått en bibelsk

salmes. Bibelleseplanen er trykket i et lite format som passer perfekt til å ligge inne i Bibelen, eller som får plass i veska.

Bibelleseplankalender

Bibelleseplankalenderen er formet som en liten kalender og gir deg en utvalgt tekst fra Bibelen til hver dag i året. Boka har et genialt tverrligger-format og skal leses på tvers. Den er lett å ta med seg overalt, selv i en liten jakkelomme. Kalenderen er trykket på det fineste bibelpapir – et produkt av høy kvalitet. Etter hvert som du har lest de daglige bibelordene, kan du rive av arkene og henge dem opp på kjøleskapet eller oppslags-tavla, eller du kan gi dem som små oppmuntrings- og minneverv til vennene dine.

Årsbibelen

Med Årsbibelen kan du lese gjennom hele Bibelen på ett år ved å sette av ti minutter hver dag. Årsbibelen inneholder alle tekstene i Bibelen – fordelt ut over de 365 dagene i året. Den gir en variasjon av tekster som gjør det lettere å komme gjennom hele Bibelen på ett år. Årsbibelen kan leses fra hvilken som helst dato i året, selv om den starter 1. januar. Hver dag får du fire tekster fra Bibelens 66 bøker: En tekst fra Det gamle testamentet, en tekst fra Det nye testamente, noen vers fra Salmenes bok og et sitat fra Ordspråkene.

Grundtvig – «folkehøgskolens far», del 2

Overraskende vag om undervisningens innhold

– tydelig om menneskesyn og pedagogikk

1834 skrev Grundtvig diktet «Gylden-Aaret». Det er en hyldest på 73 vers til kong Fredrik 6.'s fødselsdag i hans femtiende regjeringsår. Grundtvig ser tilbake på en alt i alt god periode for Danmark. Han gir kongen mye av æren, og hyldesten slutter med håp om en lykkelig fortsettelse. Diktet handler ikke spesielt om skole og utdanning, men midt i strømmen av stolte minner og gode forhåpninger står denne setningen: «Og han har aldrig levet, Som klog paa det er blevet, Han først ei havde kjær!»

Av **Tor Grønvik**,
tidl. Daglig leder i NKF og IKF

Jeg synes dette er både den vakreste og beste spissformuleringen av Grundtvigs pedagogiske filosofi. Sagt på moderne norsk: Det er ingen som virkelig har lært (blitt klok på) noe som han eller hun ikke først har blitt glad i. Jeg holdt en gang foredrag om folkehøgskolen på engelsk og prøvde meg med «You can't really learn what you haven't loved.»

For hode og hjerte. I den første artikkelen om Nicolaj Frederik Severin Grundtvig (1783-1872) plasserte vi han i skjæringspunktet mellom opplysningstiden, eller rasjonalismen, og romantikken. Forenklet sagt var de to kultur-epokene opptatt av henholdsvis hodet og hjertet. Grundtvig levde i denne overgangstiden og mottok impulser fra begge. Opplysningstiden tok et betimelig oppgjør med stivnede tradisjoner, overtro og undertrykkende autoriteter, og var opptatt av å gjøre kunnskap og opplysning tilgjengelig for folk flest. Men den rene rasjonalismen kan bli snusfornuftig og

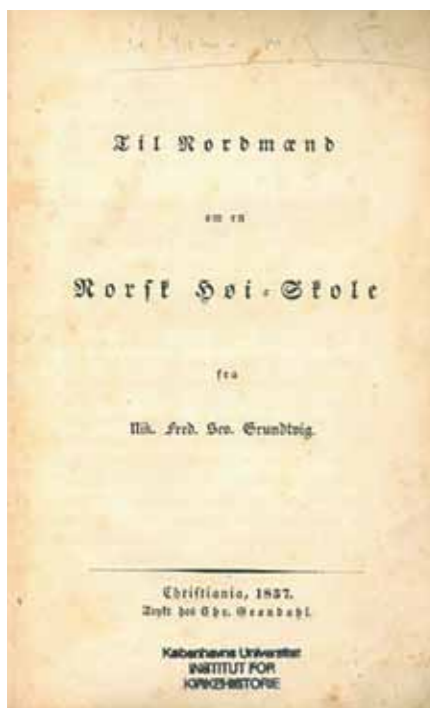
tørr. Romantikken fattet på nytt interesse for det gåtefulle i tilværelsen, som kunst og poesi, myter og religion. Men uten motforestillinger kan romantikken bli svermerisk og livsfjern. På sitt beste er folkehøgskolen nettopp en syntese av det beste fra begge disse epokene eller åndsretningene. En skole for både hodet og hjertet.

Grundtvig var lærer før han ble prest. Og han var opptatt av lærdom, formidling og opplysning hele livet. De fleste av det som regnes som hans skoleskrifter kom likevel ganske samlet på 1830-tallet. Blant inspirasjonskildene var fire studiereiser til England, og han viser ofte til skole- og universitetsvesenet der, som han opplever har en større selvtillit og selvstendighet over for den latibaserte lærdomstradisjonen og rommer større engasjement, dynamikk og kontakt med sin egen tid enn det hjemlige danske.

Til Norge først. For oss i Norge er det interessant at et av de første skoleskriftene var til «oss»: «Til Nordmænd om en Norsk >>

«Høi-Skole» (1837). Dette lille skriftet på 24 sider ble trykt av boktrykker Grøndahl i Christiania. Han hørte til i en vennekrets av haugianere, og det er først og fremst dem Grundtvig henvender seg til som «de dristige nordmenn» med oppfordring til å starte en ny slags skole. Han er voldsomt kritisk til at høyere utdanning til da har bygd på latin og en fremmed boklig tradisjon. Den nye skolen skal ikke hvile på bøker og døde språk, men utspringe av livet og en levende bruk av morsmålet. Og den skal ha folkets felles beste som siktemål. Det ble tatt noen initiativer på norsk side og en tid ble det brevvekslet med Grundtvig om planene, men de ble ikke realisert. Dette var altså sju år før den første folkehøgskolen så dagens lys i Danmark, Rødding i 1844. De andre skoleskriftene handler om danske forhold, men de grunnleggende pedagogiske idéene er de samme.

Et guddommelig eksperiment. Pedagogikk handler om læring. Hva er forutsetningene for læring, hva skal eller bør læres, hvorfor, og hvordan kommer læring i stand? Enhver pedagogisk filosofi må bygge på et menneske-

«Oplysning være skal vor Lyst, Er det saa kun om Sivet, Men først og sidst med Folkerøst Oplysningen om Livet ...»

(N.F.S. Grundtvig i sangtekst, 1839)

syn. Så hvilket menneskesyn legger Grundtvig til grunn? En av de vakreste formuleringene finner vi i fortalen til «Nordens Mytologi» fra 1832: «Mennesket er ... en makeløs, underfull skapning, ... et guddommelig eksperiment, som viser hvordan ånd og støv kan gjennomtrengte hverandre og forklares i den felles guddommelige bevissthet.»

Andre steder beskriver Grundtvig sitt menneskesyn som «Den Mosaisk-Christelige Anskuelse». Altså jødisk-kristelig, eller like gjerne bibelsk. Et menneskesyn der ånd, sjel og kropp er likeverdige og utgjør en helhet i Guds skaperverk. Dette formulerer han i opposisjon til den klassiske dualismen mellom ånd og materie, sjel og kropp som vi kjenner fra antikken. Der er ånd og sjel det høyverdige, mens det materielle og legemlige nærmest er et beklagelig faktum. Så vi kommer enda nærmere Grundtvigs ideal om vi sier folkehøgskolen er en skole for hode, hjerte og kropp.

Menneskesyn. Av et slikt menneskesyn følger at alle mennesker har evner og muligheter for læring og vekst. Og at opplysning og lærdom er for alle, uansett klasse eller rang i samfunnet. Fantasi og følelser er like viktig menneskelig utrustning som intellekt og rasjonell tenkning. Og håndverk og manuelt arbeid er likeverdig med intellektuelt. Begge Grundtvigs sønner ble akademikere, men de gikk først i håndverkerlære. De praktiske fagenes rolle skulle ikke bare være å ruste elevene for yrkeslivet og et levebrød, men ble i seg selv sett på som allmenndannende og utviklende. Ordparet «dannelse og duelighet for livet» brukes flere ganger i skoleskriftene.

Skolen for livet. Men hvilke fag skal man ha i en slik skole? Her blir Grundtvig

forbløffende vag og upresis. I skoleskriftene vil man lete forgjeves etter noe detaljert program for undervisningen. Den skal dreie seg om «... det som tjener livet og er nyttig i ens egen tid.» Den gang var det blant annet å gi danske bondesønner nødvendige kunnskaper og selvtillit, for å kunne ta del i og nyttiggjøre seg det gryende demokratiet i samfunnet. Folkehøgskolene skulle anerkjenne og «vekke, nære og opplyse» det menneskelivet ungdommen alt hadde del i, så det kunne vokse og utfolde seg. Og den skulle gjøre dem dyktigere til deres oppgaver i livet. Grundtvig understreker til stadighet at skolens siktemål skal være «det felles beste» i samfunnet. Det dannede, opplyste mennesket er en aktiv og ansvarlig samfunnsborger.

En skole for vår tid. Tilbakeholdenheten med konkrete fagplaner er kanskje en medvirkende årsak til at folkehøgskolen lever i beste velgående. Hvis definisjonen av en folkehøgskole hadde blitt låst til hva det var naturlig å ha på timeplanen midt på 1800-tallet, hadde vi kanskje bare hatt et par museumsfolkehøgskoler igjen? Dagens folkehøgskoler legger fortsatt vekt på det som tjener livet og er viktig i samtiden. Den er ganske annerledes, og derfor er også skolens innhold, fag og emner andre enn den gang. Det nasjonale perspektivet og innføringen av demokratiet er byttet med et globalt perspektiv og rettferdig verdensorden. Ingen lærer å smi hestesko lenger, men noen lærer mye om digitalt foto. Klimakrise og bærekraftig utvikling hadde Grundtvig ikke hørt om, men det er tema på alle folkehøgskoler i dag. En folkehøgskole kan bytte ut alle sine fag, og fortsatt beholde sin sjel som folkehøgskole.

Det levende ordet. Men hva er folkehøg-

skolens sjel? Hva er det som ikke kan byttes ut? Grundtvig mente at en folkehøgskole først og fremst skulle kjennes på sin undervisning og arbeidsmåtene. Folkehøgskolene skulle preges av «det levende ordet». Det har flere betydninger. I hans tid var det som ble ansett som høyere undervisning, fortrinnsvis på latin. Det er Grundtvig i sterk opposisjon til. Det er en selvfølge for han at i en folkelig skole skal det undervises på folkets språk, på morsmålet. Men levende ord betyr også at han generelt satte det muntlige høyere enn det skriftlige. «Lyd er legem, skrift er skygge, ei i bøker livet bor.» Det muntlige kan også være enveiskommunikasjon, ovenfra og ned, men Grundtvig holder til stadighet fram «den levende Vexel-virkning» som et ideal. I dag ville vi si dialog. «Det er først når talen blir til samtale at opplysningen lykkes.» Undervisningen skal bygge på erfaringer, og engasjement og medvirkning fra elevenes side er viktig. Når hele mennesket engasjeres, med erfaringer, følelser, fantasi og tankekraft, er forutsetningene for læring best. Læring er en sosial prosess. Grundtvig snakker forresten heller om opplysning enn om læring. Og som en variant av den sangstrofen vi startet med, kobler han igjen hjerte og hode sammen: «Først oppleve, så opplyse!»

Levende medarbeidere. En skole for det levende ordet trenger levende, engasjerte medarbeidere. Lærerstaben slik Grundtvig så den for seg i en «Folkelig Høiskole» midt på 1800-tallet, måtte kunne dekke noen viktige fagområder som historie, morsmålet, med kjennskap til dialekter og dets daglige bruk blant vanlige mennesker, og sang med vekt på folkesangene. Til alle var det et krav at de både måtte «kjenne og elske» sitt fagområde. Vi er altså enda en gang tilbake der denne

artikkelen startet. Undervisning og læring har med kjærlighet å gjøre! En folkehøgskole trenger lærere, og medarbeidere i det hele tatt, som ser skolen, elevene og livsopplysning som et hjerteanliggende. Som identifiserer seg med skolens grunnleggende verdier og elsker sitt fag og sine elever.

Jeg vender stadig tilbake til denne forfattede visjonen for folkehøgskolene som presten Ray Simpson på Lindisfarne for noen år siden formulerte i en bønn slik: «That they may be places filled with the love of learning and learning of love.» Jeg tror Grundtvig ville sagt «Amen!». I den neste artikkelen skal vi gå videre herfra og spørre hva troen og folkehøgskolen kan ha med hverandre å gjøre. •

FAKTA:

Tor Grønvik har vært lærer, inspektør og rektor på Hurdal Verk folkehøgskole. Fra 1996 til 2018 var han daglig leder av NKF og IKF. I fire nummer av Steg skriver han artikler om folkehøgskolens røtter med hovedvekt på Grundtvig. Den første var i hovedsak biografisk. Den neste skal handle om folkehøgskolen og troen.

Et ubrukt potensiale i folkehøgskolen

Foto: Nathan Dumlao, Unsplash.com

Av Marita Bjerga,
lærer ved Sagavoll folkehøgskole
og medlem av Internasjonalt utvalg
for folkehøgskolen (IU)

Mitt første møte med folkehøgskole var da jeg selv begynte å jobbe som lærer på en folkehøgskole for drøye to år siden. Folkehøgskolen har bydd på mange utfordringer, mye læring og noen overraskelser. En av overraskelsene for meg har vært hvor «hvit» eller norsk elevmassen på folkehøgskolen er. Etter min oppfatning, er den lite representativ for samfunnet vi lever i, og jeg mener at dette må gjøres noe med.

På skolen hvor jeg jobber har vi hatt en til to «friplasser» hvert år. Det betyr at skole-

«Min drøm er at elevmassen på folkehøgskolen blir mer fargerik og mer representativ for samfunnet vi lever i.»

plassen, inkludert kost og losji, er dekket og eleven betaler kun linjepengene som skal dekke reiser og utflukter. Friplassene har tradisjonelt vært for elever fra «fattige land» som har kommet til Norge og vært elev ved skolen et år. Tidligere elever forteller om spennende menneske- og kulturmøter og det har uten tvil vært berikende for miljøet ved skolen å ha noen internasjonale elever. Det er likevel ikke helt problemfritt, og etter min mening, ikke bærekraftig.

Noen av disse elevene har kommet fra Øst-Europa, mens andre igjen flyr tvers over kloden for å komme til Norge. Selv om noen av elevene i teorien kommer fra «fattige land», er det ungdommer fra ressurssterke familier som finner fram til slike muligheter. I løpet av året får de en smak av livet i Norge og det plantes et ønske i dem om å bli i Norge. De fleste ender med å dra tilbake til sine respektive hjemland, kanskje med en stor skuffelse, og et omvendt kultursjokk.

Jeg stilte spørsmål ved denne praksisen til egen ledelse og fremmet et ønske om å bruke disse friplassene annerledes; til ungdommer med minoritetsbakgrunn. Jeg fikk grønt lys fra egen ledelse og kontaktet tidligere kolleger som jobber med integrering, for å dele tilbudet om friplass. Jeg delte også informasjonen med nåværende kolleger for at vi kunne være flere som spredte budskapet. Mange var positive til forslaget og tilbudet, men friplassene forble tomme ved skolestart.

Til stadighet prates det om hvilken framtid folkehøgskolen har, hva politikerne mener om folkehøgskolene og eventuelt hvor det bør kuttes. Etter å ha tatt fatt på mitt tredje år i folkehøgskolen, er jeg ikke lenger i tvil; folkehøgskole er verdiskapning. Det er en investering i ungdommer som trenger et pauseår, en smak på livet og å bli kjent med

seg selv. Et år som kan forberede og motivere til videre studier, yrkesliv og aktiv samfunnsdeltakelse. Men folkehøgskolene har et ubrukt potensial - å bidra til integrering av minoritetsungdom. Selv om vi har mange erfaringer, særlig fra sist flyktningkrise, så har det dessverre vist seg at det ikke er så enkelt å få minoritetsungdom til folkehøgskolen. Vi møter strukturelle hindringer i systemene i samfunnet, som ser ut til å handle om økonomiske motiver. Vi trenger at det settes fokus på dette og at de strukturelle hindringene elimineres.

Så hva kan folkehøgskolene gjøre? I tillegg til å påvirke politikere til å se potensialet i folkehøgskolene som integreringsarena, er det viktig å drive opplysningsarbeid. Det er tydelig at mange innvandrere har mangelfull informasjon om skoleslaget. Vi må være synlige i lokalsamfunnet og vi må drive informasjonsarbeid blant lokalpolitikere, blant de som jobber med integrering i kommunene og ikke minst til minoritetspråklige familier. Kanskje er det mulig å invitere disse gruppene til omvisning på skolen, slik at de får se hva folkehøgskole er og hva vi kan tilby. Noen elever kan sendes til lokale videregående skoler, for å informere om hva folkehøgskole er. Mange skoler er allerede aktivt deltakende på ulike arenaer i lokalsamfunnet. Da kan det være virkningsfullt å bevisstgjøre elevene på å informere folkene de møter om folkehøgskolen.

Min drøm er at elevmassen på folkehøgskolen blir mer fargerik og mer representativ for samfunnet vi lever i. Med minoritetsungdom i folkehøgskolene tror jeg folkehøgskolens posisjon også kan bli enda sterkere og mer verdifull for samfunnet og for politikere. Minoritetsungdom kan også ha behov for et pauseår, et pusteår hvor de blir kjent

med seg selv og med andre. Vi trenger derfor politikere som fremmer folkehøgskolene som et alternativ, og som utfordrer folkehøgskolene til å fremme integrering i det norske samfunnet. •

FASIT FRA SIDE 21: Bibelske ord og uttrykk i språket vårt

	Riktig bibelvers:
1 Adamseple	1 Mos 3,6-8
2 Alfa og Omega	Åp 1,8
3 Alt har sin tid	Fork 3,1-8
4 Babbel	1 Mos 11,1-9
5 Din laban	1 Mos 29,21-30
6 Davids kamp mot Goliat	1 Sam 17
7 Dyrets merke/666	Åp 13,16-18
8 Ulv i fåreklær	Matt 7,15
9 Forbuden frukt	1 Mos 2,16-17
10 Du skal elske din neste som deg selv	3 Mos 19,16-18
11 Det falt på steingrunn	Matt 13,3-23
12 Ikke løfte en finger	Matt 23,4
13 Tro kan flytte fjell	Mark 11,23
14 Fredsdue	1 Mos 8,1-12
15 Led oss ikke inn i fristelse	Matt 6,13
16 Danse rundt gullkalven	2 Mos 32
17 Hovmod står for fall	Ordsp 29,23
18 Judaskyss	Luk 22,47-51
19 Kniven på strupen	Ordsp 23,1-3
20 Øye for øye, tann for tann	Matt 5,38
21 Å gå på den smale sti	Matt 7,14
22 Det er bedre å gi enn å få	Apg 20,35
23 Uriaspost	2 Sam 11,15-27
24 Den tid, den sorg	Matt 6,34
25 Syndebukk	3 Mos 16,20-22
26 Legge ordene i munnen på en	2 Mos 4,15
27 Mannen med ljåen	Åp 14,14-19
28 Syndfloden	1 Mos 7,17-20
29 Onani	1 Mos 38,9
30 Messias	Matt 16,16
31 R.I.P.	Sal 4,9
32 De første skal bli de siste	Mark 10,31
33 Skriften på veggen	Dan 5,5,24-28
34 Sluke kameler	Matt 23,24

Statsbudsjettet:

84 folkehøgskoler!

Det er alltid stor spenning på folkehøgskolekontoret den dagen statsbudsjettet blir offentliggjort. Da samles vi på møterommet og trykker febrilsk på «oppdaterknappen» på PCn og venter på at budsjettdokumentet skal bli lagt ut. Statsbudsjettet er avgjørende for folkehøgskolenes drift. En stor del av et folkehøgskoleopphold er finansiert over statsbudsjettet.

Av Christian Tynning Bjørnø,
daglig leder, Folkehøgskolerådet

Glad for nye skoler, men eksisterende skoler har også behov

I regjeringens forslag til statsbudsjett følger de opp tidligere vedtak med bevilgninger til nye folkehøgskoler. Dette betyr midler til helårsdrift av de nye skolene på Evje og Svalbard. *Det betyr også midler til realisering av Sjøholt folkehøgskole i august 2020. Sjøholt skal være en skole som retter seg mot 16-åringene.* Sjunghatten folkehøgskole får også videreført planleggingsmidler for oppstart i 2021. Denne skolen skal rette seg mot personer med ulike funksjonshemninger.

Det er lenge siden det har blitt etablert så mange nye folkehøgskoler i Norge. Det er gledelig, men samtidig en naturlig imøtekommelse av de gode søkertallene folkehøgskolene

har hatt de siste årene. Folkehøgskolerådet tror på fortsatt vekst og ønsker enda flere elevplasser i årene som kommer. Men det må ikke bare tilfalle nye skoler. Eksisterende skoler må også prioriteres. Etter den nylig gjennomførte internatkapasitetjusteringen kom det frem tall som viser at de eksisterende folkehøgskolene ønsker seg over 700 flere elevplasser. Som en start på en slik opptrapping ba vi i år regjeringen i om 200 plasser til eksisterende skoler. Dette fikk vi dessverre ikke.

Sats på forskning, etter- og videreutdanning i folkehøgskolen

Folkehøgskolene har lang tradisjon i Norge. I 1864 ble den første skolen etablert i Norge. Siden dette har folkehøgskolene hatt en vesentlig rolle i den norske samfunnsutviklingen, - Ansatte står hver dag på for å gi i underkant av 8000 elever et skoleår der man utvikler seg som menneske i fellesskap med andre. Der det faglige, det pedagogiske og det sosiale henger nært sammen. *Det er en stor oppgave å bidra med allmenndanning og folkeopplysning til ungdommen. Det krever kompetanse og utvikling.* I samarbeid med Universitetet i Sørøst-Norge og NLA er det etablert en egen lederutdanning for ledere i folkehøgskolen. *Det arbeides også med å etablere en «Folkehøgskole-PPU».* Vi

har bedt regjeringen om studieplasser til dette, uten at det er imøtekommert i forslag til statsbudsjett. I en forlengelse av samarbeid med akademia er det naturlig å nevne forskning. I de nordiske landene finnes det nokså mye forskning på folkehøgskolene. Men i Norge er det begrenset med forskning. Vi ønsker mer forskning på folkehøgskolen. Dette spilte vi inn i høringen til statsbudsjettet.

Ikke fjern muligheten vi har til å bety mer for flere

Folkehøgskolerådet merker seg at stortingsflertallet i juni vedtok å fase ut tilskudd til kortkurs fra 01.01.2021. Folkehøgskolerådet har forsøkt å ha en konstruktiv tilnærming til debatten om kortkurs. Vi har strukket oss langt og skissert flere forslag til løsninger. Nå håper vi i det minste at politikerne sørger for at folkehøgskolene fortsatt skal kunne arrangere kurs av kortere lengde for utsatte grupper. Det er uakseptabelt at kurs til funksjonshemmede, kurs i tegnpråk, kurs til personer med ulike helseutfordringer nå mister støtte. Det ligger også et potensial for at folkehøgskolene skal kunne spille en verdifull rolle for personer som har havnet utenfor skole- og arbeidsliv. For å få til dette er vi avhengige av å ha finansieringsordninger for kortere kursopplegg. Vi håper politikerne ser

hvilke muligheter dette kan bety og sørger for at vi kan få finansiering for slike kurs også i fremtiden.

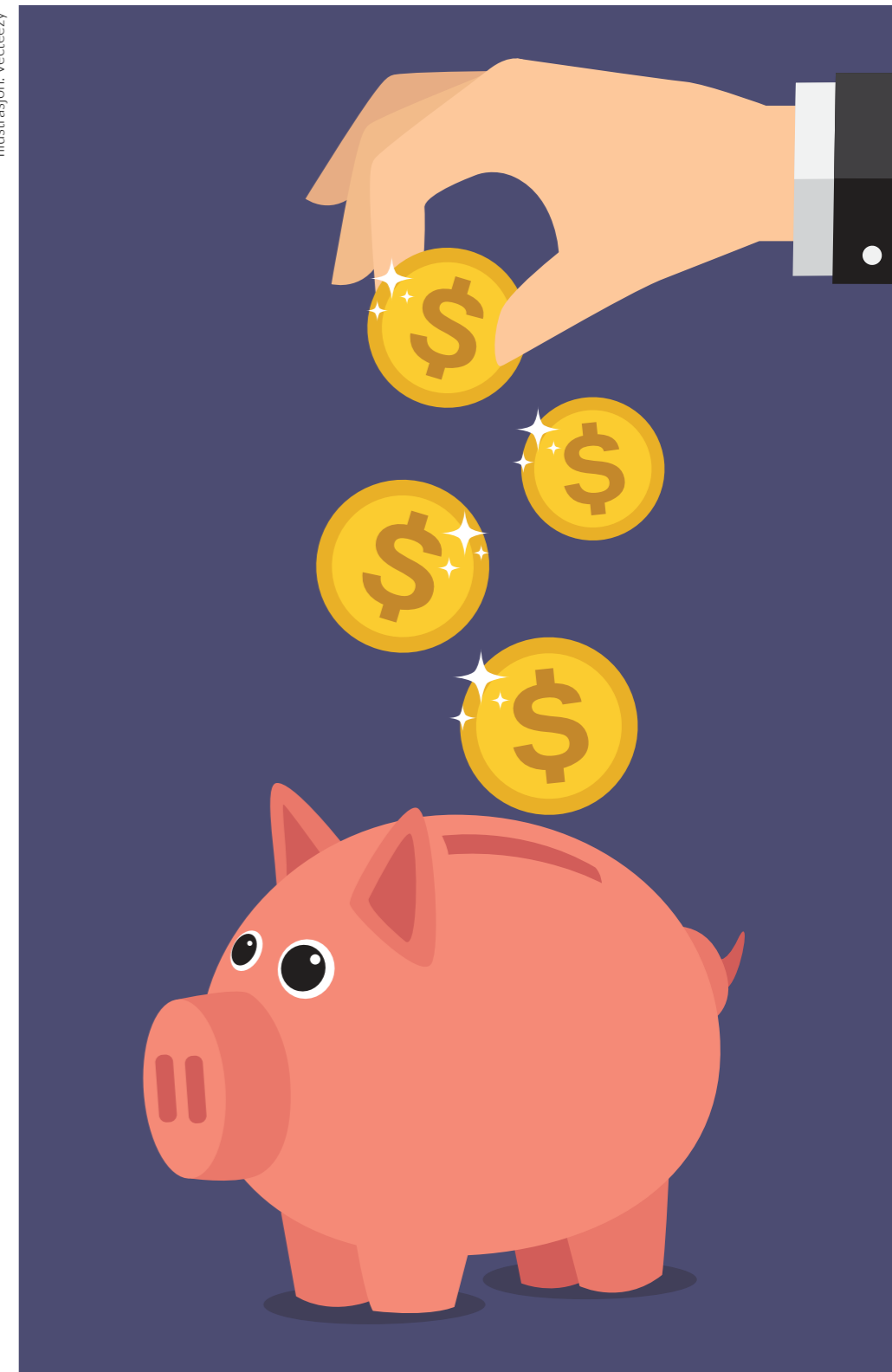
En opptrapping av studiestøtten til folkehøgskoleelever

I forslaget til statsbudsjett er regjeringen i mål med opptrappingen av studiestøtten til studenter. Vi forstår ikke hvorfor folkehøgskolene fremdeles holdes utenfor i opptrappingen av studiestøtten. *Folkehøgskolene har i dag nøyaktig det samme antall skoledager som andre utdanningsløp i Norge som er en del av opptrappingen. I tillegg har elevene på folkehøgskolene skole på ettermiddagene og i helgene, noe som begrenser muligheten til deltidsarbeid.* Vi mener det er naturlig at studiestøtten til elever på folkehøgskole er på samme nivå som til studenter forøvrig.

Alt i alt ...

... et godt folkehøgskolebudsjett for nye skoler og et ok folkehøgskolebudsjett for eksisterende skoler. *Vi er et skoleslag med ambisjoner og derfor adresserer vi også noen tydelige behov og ønsker for fremtidige statsbudsjett.* Fordi vi har mye å bidra med. Folkehøgskolene – Diamanten i utdannings-systemet! •

Illustrasjon: Vecteezy

Historisk felles styrevedtak om bærekraftig utvikling i folkehøgskolen

Av Brita Phuthi,

Internasjonal sekretær Folkehøgskolerådet

Mandag 9. september 2019 hadde, for første gang i historien, alle de fem folkehøgskolestyrene (FHSR, NKF, FHF, IF og IKF) et felles seminar. Tema for seminaret var bærekraftig utvikling med særlig vekt på klimautfordringer. Tilstedet var også de fire daglige lederne, samt internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet.

I løpet av seminaret ble styrene enige om et forslag til felles Bærekraftvedtak for folkehøgskolene med den hensikt å inspirere alle folkehøgskolene til økt innsats for å nå FNs bærekraftsmål gjennom noen felles mål. I etterkant av seminaret har hvert enkelt styre fattet Bærekraftvedtaket med likelydende tekst. Her følger vedtaket i sin helhet:

Bakgrunn til Bærekraftvedtaket

De siste årene har det i økende grad vært samtaler og diskusjoner i folkehøgskolen om skoleslagets bidrag til en bærekraftig utvikling. I tråd med FNs 17 bærekraftsmål og behovet for at vi kraftig reduserer våre klimagassutslipp, opplever folkehøgskolestyrene at vi må komme til enighet i folkehøgskolen om noen grep som kan bidra til at skoleslaget, i enda større grad enn i dag, bidrar til en

bærekraftig utvikling. Bærekraftig utvikling har vært tema på rektormøter, ledermøter/ rektorforum, landsmøter, seminarer, distriktsmøter, etc. og det ble i 2017 gjennomført en større spørreundersøkelse om studie-reisene. Senest var bærekraftig utvikling tema på FHF og NKF sine landsmøter i mai/ juni 2019.

Demokrati og dannelse er sentrale begreper i folkehøgskolen, og for å nå FNs bærekraftsmål er det avgjørende at folkehøgskolene bidrar til å danne globale medborgere, som gjennom økt refleksjon og bevissthet omkring valg, har bærekraftige holdninger og bidrar til bærekraftige handlinger. Her vises det bl.a. til prosjektet Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for fremtiden (2014-2017) og plakaten Globalvettreglene (2017).

Folkehøgskolenes Bærekraftvedtak fra Klimaseminaret 09.09.19:

De fem folkehøgskolestyrene (FHSR, NKF, FHF, IF og IKF) anerkjenner at vi befinner oss i en klimakrise som krever akutt handling. Vi ønsker å inspirere alle folkehøgskolene til økt innsats for å nå FNs 17 bærekraftsmål, med særlig vekt på mål 13 om å stoppe klimaendringer og 4.7 om utdanning for bærekraftig utvikling, gjennom noen felles mål:

- Innen 2030: Skolene reduserer klimagassutslipp med 40 prosent (med utgangspunkt i 2020) med særlig sikte på å redusere folkehøgskolenes flyreiser der dette ikke er en naturlig del av undervisningen.
- Skoleårene 2020-23: Skolene har bærekraftig utvikling som sentralt tema for sin selvevaluering i løpet av tre år.
- Innen 2021: Skolene bruker aktivt *Globalvettreglene* i planlegging av studieturer og annet globalt engasjement i skolens regi.
- Alle skoler utarbeider en årlig lokal klimaplan og strategi for å nå bærekraftmålene.
- Styrene vil legge til rette for at den enkelte skole finner gode løsninger.
- Folkehøgskolerådet henstilles til å dele ut en bærekraftspris til en av folkehøgskolene fra og med Rektormøtet i januar 2021. Det bør tas sikte på å gjøre dette årlig.

Eierskap hos skolene

Skolene er autonome, og Folkehøgskolerådet har ikke mandat til å gi skolene pålegg. Samtidig gir Bærekraftvedtaket til alle de fem folkehøgskolestyrene en unik mulighet til at skolene i fellesskap går sammen om å skape en bærekraftig utvikling. Som målet om egen klimaplan sier, så er det skolen selv som må komme fram til hvordan man ønsker å jobbe konkret med Bærekraftvedtaket på egen skole. Hensikten med vedtaket er å inspirere hver enkelt skole, i enda større grad enn nå, til å prioritere bærekraftig utvikling og å lage konkrete planer for hvordan egen skole kan gjøre dette på best mulig måte. Dette er ikke ment som en konkurranse mellom skolene, men målet er at det skal ha en styrkende effekt og være til hjelp for den enkelte skole at vi gjør dette i fellesskap og samtidig. Hensikten er at skolen måler seg med seg selv og setter seg mål som gjør det gøy og inspirerende å jobbe for en felles bærekraftig utvikling.

Ressurser fra sentralt hold

For å lykkes med å nå de vedtatte målene vil vi Folkehøgskolekontoret legge best mulig til rette for at skolene har de verktøyene det er behov for. For å måle utslippskutt (se kulepunkt én i vedtaket) er det behov for å

måle dagens utslipp i løpet av vårsemesteret 2020. Her er det tenkt at skolene måler noen områder som f.eks. strøm, vann, transport, matavfall og forbruk, men at det så er opp til skolene hvilke områder og hvordan man tenker det er best å jobbe for å kutte klimagassutslipp de kommende årene. Folkehøgskolerådet sender i desember 2019 ut et rundskriv med mer informasjon med forslag til hvordan målingen kan gjøres.

Sammen for en bærekraftig utvikling

Det er svært inspirerende at alle de fem folkehøgskolestyrene har møttes og klart å bli enige om noen felles mål gjennom Bærekraftvedtaket. Så begynner det store arbeidet med at hver folkehøgskole gjør dette til sitt eget, samtidig som vi står sammen og gjør dette i fellesskap. Bærekraftig utvikling gir utrolig mange muligheter, både i drift og undervisning, så her er det bare å bruke alle de gode ressursene vi allerede har i folkehøgskoletradisjonen.

For å holde inspirasjonen og motivasjonen oppe vil Folkehøgskolerådet fra 2021 gi en bærekraftspris til en folkehøgskole hvert år på Rektormøtet (se siste kulepunkt i vedtaket). En pris gir mulighet til å løfte fram gode eksempler på hvordan man kan jobbe helhetlig på egen skole med bærekraftig ut-

vikling, samtidig som vi heier på og støtter hverandre i det viktige arbeidet vi gjør på skolene.

Vi gleder oss over at vi står sammen som skoleslag, at vi strekker oss etter noen ambisiøse og konkrete mål, og at vi gjør dette samtidig! Ved å jobbe med disse målene vil vi bidra til at både folkehøgskolene blir mer bærekraftige og at de ca. 8000 elevene som er hos oss hvert år får økt kunnskap om bærekraftig utvikling og ferdigheter i å leve bærekraftige liv. Dessuten tror vi at dette gir et tydelig signal til politikere og opinion om et skoleslag som tar rollen som samfunnsaktør på alvor.

For praktiske spørsmål om arbeid med målene i Bærekraftvedtaket, kontakt Brita Phuthi, internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet: brita@folkehogskole.no. Andre spørsmål om Bærekraftvedtaket kan rettes til leder i Folkehøgskolerådet, Gunnar Birke-land: gunnar@ikf.no.

Planlagte arrangement hvor Bærekraftvedtaket blir tatt opp:

- Fredag 13. desember kl. 10:00 -15:30: Fagdag om Globalvettreglene i Oslo.
- Kampanje om Globalvettreglene i uke 1-9 2020, hvor folkehøgskolene får tilgang til ressurser knyttet til de ni reglene, en regel blir presentert pr. uke.
- 14.-16. januar 2020: Bærekraftvedtaket blir tatt opp på Rektormøtet, blant annet punktet om lokal klimaplan og strategi for å nå bærekraftmålene.
- 5. -6. februar 2020 arrangeres det kurs om selvevaluering på Folkehøgskolekontoret, og her vil man blant annet få tips til hvordan man kan ha bærekraft som hovedtema eller undertema alle år fra 2021-2023.
- I slutten av mars 2020 arrangerer IU et webinar om Bærekraftvedtaket med tips til hvordan man kan følge opp de ulike punktene for egen skole kommende skoleår.

2017
Globalvettreglene
For globalt engasjement i aktivitet og reise

- 1 Vurder konsekvensene av valg og prioriteringer**
Hva er målet med det du gjør og for hvem gjør du det? Husk at en god intensjon ikke nødvendigvis fører til noe godt. Undersøk før du setter i gang.
- 2 Finn det globale i det lokale**
Undersøk hva som gjøres i lokalsamfunnet - hvordan kan du bidra? Miljøhensyn, inkludering, handel og etikk. Under hvilke forhold er klærne dine laget? Hvordan forholder vi oss til det?
- 3 Studer samfunnsrelaterte forhold før du legger ut på tur**
Tilegn deg kunnskap om politiske, historiske, sosiale og kulturelle forhold i landet du skal besøke. Fremmer de pedagogiske oppleggene folkeopplysning og allmenndannelse?
- 4 Se fattigdom i sammenheng med rikdom og makt**
Urettferdighet er skapt av mennesker. Skal vi snakke om fattigdom må vi også se på maktstrukturer og rikdom. Er det ekstrem rikdom som må avskaffes?
- 5 Utfordre stereotypier og fordommer**
Vær åpen og fleksibel i møte med nye kulturer - vær obs på hvilke «briller» du har på deg. Er det behov for avlæring? Hva formidler du i og etter møte med andre?
- 6 Realitetsorienter og vis til handlingsalternativer**
Vis kompleksiteten i virkelighetsbildet når du formidler, og samtidig engasjer ved å vise til konkrete måter å bidra på. Vis at det nytter å bry seg!
- 7 Etterstrebe likeverdige samarbeid og kulturmøter**
Unngå «bestilling» til partnerorganisasjon - finn ut sammen hva som er god erfaringslæring. Styrk «vi» følelsen og unngå «oss-dem» opplevelser. Turistdag? Inviter lokale ungdommer.
- 8 Pass på at holdninger og handlinger fører samme vei**
Bidrar vi til samstemt utvikling? Eller gir vi med en hånd, og tar med den andre? Er det greit å spise mindre kjøtt, men fly mer? Er du inkluderende, men formidler fordommer?
- 9 Det er ingen skam å snu om engasjementet ikke er bærekraftig**
Reflekter, evaluer og undersøk: Hvordan er hensynet til miljø og klima, sosiale og økonomiske forhold? Hvordan kan jeg og min folkehøgskole bli mer bærekraftig?

internasjonalt utvalg FOR FOLKEHØGSKOLEN
www.folkehoaskole.no/iu

Globalvettreglene – et pedagogisk verktøy

Av Brita Phuthi,
Internasjonal sekretær Folkehøgskoleråd

Globalvettreglene ble utviklet av Internasjonalt utvalg for folkehøgskolen (IU), i samarbeid med norske folkehøgskoler, skoleåret 2016-17. Globalvettreglene (GVR) ble godt mottatt blant folkehøgskolene og mange lærere bruker dem aktivt i undervisningen. De er likevel nye for mange, og en utfordring er å forankre GVR hos personalet, og ikke bare hos dem som er engasjert i globale utviklings spørsmål. Med Bærekraftvedtaket til de fem folkehøgskoleorganisasjonene nå i høst (se FHSR-rundskriv 13/19) har GVR igjen fått fokus, og jeg vil her trekke fram noen viktige aspekter ved reglene og hvordan man kan jobbe med dem på egen skole.

Økt bevissthet og refleksjon

Det er mye godt globalt engasjement i folkehøgskolen – og det håper vi i IU vil fortsette. Som med alt utviklingsarbeid, er det viktig å jevnlig vurdere hva som fungerer, hva konsekvensene av arbeidet er og hvilke prioriteringer vi tar. Fjellvettreglene har som mål å forebygge. Det gjelder også for Globalvettreglene, som vi ønsker skal bidra til mer

bevissthet, økt refleksjon og diskusjon rundt vårt globale engasjement.

Det er et paradoks at vi i folkehøgskolen ofte opplever at vi ikke har tid til å reflektere over hvorfor vi gjør det vi gjør i skolen, når vi har så stor frihet til å velge innhold og aktiviteter. Dette gjelder også i forhold til kjennskap og eierforhold til skolens kjerneverdier og hvordan disse kommer til uttrykk i skolehverdagen. Flere folkehøgskoler har gjort grep på dette, og det er nettopp her GVR er relevante. I vurdering av skolens visjoner og hvilke kompetanser man ønsker at elevene skal lære, så kan f.eks. GVR 1, 5 og 9 være relevante. Jeg mener det er viktig at vi tar oss tid til disse samtalen og vurderingene, og at dette arbeidet forankres hos hele personalet.

Pedagogisk verktøy

Judith Klein, daværende prosjektleder i RORG-samarbeidet, anmeldte GVR i 2017 og skrev at GVR er «et pedagogisk verktøy for dialog om vår rolle i møte med verdens komplekse spørsmål» (Folkehøgskolen, 3/2017, s. 20). Videre uttrykte Judith at GVR er relevante og viktige da de f.eks. tar opp hvordan vi skal forholde oss til strukturer i verden som gjør at vi bidrar til å opprett-holde uetiske systemer.

Det er nettopp kompleksiteten i verden GVR tar opp – at om vi gir med en hånd, så er det ofte at vi, kanskje ubevisst, tar med en annen hånd. Norge ser f.eks. på seg selv som en fredsnasjon, men samtidig rapporterte NRK i 2016 at Norge var den 10. største våpeneksportøren i verden, til tross for at vi er en liten nasjon. Et annet eksempel er bistand og gjeld.

Mange land i det globale nord gir mye bistand til land i det globale sør. Samtidig kan man på FN-sambandet sine sider om fattigdom lese at land som er bistandsmottakere hvert år betaler dobbelt så mye tilbake i gjeld som de mottar i bistand. Lignende problemstillinger kommer også til uttrykk i FNs bærekraftsmål – der de 17 målene viser helheten og kompleksiteten i verden vi lever i i dag. Elever på folkehøgskoler bør inviteres inn til samtale omkring disse spørsmålene og etiske utfordringene, og da er GVR et godt utgangspunkt for dialog. Her er f.eks. GVR 4, 6, 8 og 9 relevante.

Ressurser til Globalvettreglene

IU vil i løpet av inneværende skoleår ha flere aktiviteter for å sette fokus på GVR: 13. desember blir det fagdag i Oslo om GVR, og i uke 1-9 i 2020 har vi en kampanje om GVR hvor en regel blir presentert hver uke. Her bidrar eksterne og interne (ansatt i folkehøgskolen) personer med refleksjoner rundt regelen og kommer med konkrete innspill til hvordan GVR kan anvendes. På IUs nettside finner man også en egen side om Globalvettreglene (under prosjekter), og på ressursbanken kan man finne flere deltakende undervisningsopplegg som kan knyttes til reglene. www.folkehogskoleradet.no/internasjonalt-utvalg. Skoler er også velkommen til å kontakte undertegnede for råd og veiledning i forhold til GVR: brita@folkehogskole.no. •

Fra handling til tro

Siden dette blir min siste tekst i *steg* for denne gang, synes jeg det er passende å slutte der jeg startet – med min store kjepphest om «kom og se»-kristendommen, det vil si kristne fellesskap som gjør ting sammen, inspirert av Jesus, der folk som ikke kaller seg kristne, men som er nysgjerrige på det kirka holder på med, er en helt naturlig del av det praktiserende fellesskapet.

Av **Stian Kilde Aarebrot**, prest, forfatter og daglig leder i Etter Kristus – nettverk for kristen trospraksis

Kirkas PR-problem. Chesterton skrev i sin tid at «Christianity has not been tried and found wanting; it has been found difficult and not tried». Kristendommen blir dessverre ofte oppfattet som et sett med idéer – et trossystem – snarere enn en måte å leve og møte verden på. Kirka har et aldri så lite PR-problem.

Jesus gjorde det jo helt opp ned: Da han snudde seg og begynte å snakke med de to Johannes-disiplene som hadde fulgt etter ham på avstand, valgte han å besvare deres nysgjerrighet med et «kom og se», framfor å begynne å forklare dem om seg selv og «sitt partiprogram». Troen på Jesus som Kristus, frelseren og messiasen, fikk vokse fram organisk.

Trøtte av ord. Den skandinaviske retreat-bevegelsens far, Edin Løvås var en mann forut for sin tid på mange måter, også om det jeg skriver om her. I sin første bok, *Kanskje dette er veien*, fra 1950, skriver han at kirken trenger en «tyngdeforskyvning fra preke-

stolen og den offentlige møtevirksomheten og over til mer personlig arbeid og gruppearbeid.» Folk er trøtte av ord, skrev Løvås. Samfunnet flommet over av overfladiske løfter, løgner og overdrivelser. Det har ikke akkurat blitt bedre på de 70 årene som har gått siden Løvås' bokdebut. «Folk blir mistenksomme overfor oss også», skriver Løvås. «Derfor er det et veldig behov for hellighet, ærlighet, ekthet og sannhet.»

I *Disipler* fra 1976 vier Løvås et helt kapittel til det han kaller «omvendelsesarbeid». Også her advarer han mot prekestolens fortrefelighet og det ensidige fokuset på å undervise mennesker til omvendelse. «De aller første som kom til tro på Jesus var Peter, Jakob, Johannes og de andre apostlene. Hvordan skjedde det med dem? I hvert fall gikk det ikke til på den måten at Jesus satte seg ned og holdt forelesninger for dem. [...] Han sa bare 'følg meg!'»

Jesus er hos alle. Løvås mente bestemt at jesu meditasjon var et glimrende verktøy

for omvendelsesarbeid. I jesu meditasjon, som gjerne praktiseres i en gruppe, leses en bibeltekst sammen, så lever den enkelte seg inn i teksten med fantasisansene sine, før en etter hvert går over til å be – først med, og så uten ord. Utgangspunktet for det hele var Løvås' visjon om at Jesus Kristus er over alt og hos alle. «Han er altså hos alle deres venner og ikke bare hos de troende.» Med det premisset til grunn, var det meningsløst å forsøke å bringe mennesker til Kristus. Kristus var jo hos dem allerede. Det gjaldt heller å gjøre folk «oppmerksomme på at han finnes der.» Og skal vi gjøre det, kan vi ikke holde på å «analysere og beregne oss fram til en forestilling om Kristus», mente Løvås. «Vi må stille oss overfor ham med hele vårt sinn åpent. Vi må blant annet altså øve oss i å se. For en hel del av oss betyr dette en fullstendig omlegging av vårt bibelstudium.»

Operatio divina. I *Kunsten å forme livet – plastisk teologi* (Luther, 2018) slo jeg fast at vi blir det vi gjør. Klostervisdommen har

«Jeg går og drømmer om kristne fellesskap der det er helt vanlig at folk som ikke kaller seg kristne, men som er nysgjerrige på tro og livssyn, er en naturlig del av det kristne fellesskapet.»

Foto: Priscilla Du Preez, Unsplash.com

sagt dette i alle år, og nå sier også nevrovitenskapen det samme. Hjernen er plastisk, det vil si at den er formbar, og den formes og forandres gjennom hele livet. Og den største hjerneformerer av dem alle er praksis – Vi former praksisene, så vil praksisene forme oss. Trospraksis bygger i praksis tro. Jesu meditasjon er en slik praksis, som både kan skape og forme tro. I Etter Kristus, nettverket for kristen praksis, som jeg startet opp for 10 år siden, har vi gjort et grep med jesu meditasjonen: Etter tekstmeditasjonen og bønningen kommer vi sammen og idémyldrer oss fram til praksiser og eksperimenter vi kan respondere på bibelteksten med. Praksisene gjennomfører vi i tidsrommet fram til neste samling. Opplegget kaller vi *operatio divina* – hellig handling. Slik blir bibelteksten med oss over tid, gjennom konkrete handlinger, som igjen er med å forme oss og troen vår.

Bibelens virkelighet. Jeg går og drømmer om kristne fellesskap der det er helt vanlig at folk som ikke kaller seg kristne, men som er nysgjerrige på tro og livssyn, er en naturlig del av det kristne fellesskapet. At vi som er kristne kan svare folk som spør om tro slik Jesus svarte de nysgjerrige Johannesdisiplene: «Kom og se!» Se hva troen vår dreier seg om. Se hva vi gjør og ikke gjør. Bli med og møte Jesus i bibellesing, -meditasjon og -praksis, han som er over alt og hos alle – også hos deg. Når vi vet det vi i dag vet om hva praksiser gjør med oss, må vi ikke bli forundret om Bibelens virkelighet gradvis blir en del av oss, skaper tro i oss og forandrer oss. Og verden. •

Manus til morgensamling

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Sunnfjord folkehøgskole og assisterende rektor **Arne Håberg** som gir oss sitt manus.

Lasaronen og løveguten

Bibelen omtalar Gud som far. Slik tenkte alle om Gud på den tida. Dessutan var samfunnet sterkt mannsdominert, det var mannen som betydde noko der ein tok viktige avgjerdsler.

I dag er ikkje gudsförståinga noko vi har felles, og vi kan risikere at eigne opplevingar har definert farsbildet lenge før vi lærer om den Far som Jesus fortalde om. Mange kan fortelje om ein far som har vore eit dårleg førebilete. Nokre har blitt slått, andre har hatt ein utrygg oppvekst med alkohol og rus i heimen, og atter andre har hatt ein fråverande far som ikkje brydde seg. Slike fedrar kan dessverre ikkje vise oss på ein god måte kven Gud er.

Det er nok meir i tråd med notida å forstå Gud som eit udefinert kjønnsvesen, gjerne som ei nærverande kraft, noko som var, er og alltid skal bli. For nokre kan det vere nødvendig for ikkje å assosiere Gud med eit sjølvopplevd traume frå barndommen.

Då eg var 3-4 år opplevde eg at faren min bar meg gjennom eit kraftig uver under frakken sin. Det var vinter, det var sterk vind og det var hagl som svei i ansiktet på ei tynn barnehud. Under frakken var det trygt, varmt og lunt. Denne opplevinga er blant dei tidlegaste minna mine, og den har også gitt

næring til eit gudsbilete som eg er glad for i dag.

Den forteljinga i Bibelen som eg har eit sterkast forhold til, er Den bortkomne sonen. Den om guten som fekk utbetalt arven sin på forskot og forlot heimen på eiga hand. Han levde tankelaust og uansvarleg, og brukte raskt opp alle pengane på dumme val. Til slutt enda han som tiggjar, fattig og vennelaus. Kva skulle han så gjere? Reise heim att og legge seg flat? Be om nåde? Risikere å få foten? Dumme seg ut for alle kameratane og slekta? Tenk om alle berre lo av han?

Alle som vaks opp på 90-talet har eit forhold til Simba i Løvenes Konge-filmen. Vi hugsar at faren til Simba, Mufasa døydd, og at Simba rota seg ut i eit uføre. Han gjekk på dei vegane som Mufasa hadde sagt han ikkje skulle gå, han heldt seg saman med dårlege venner, og Simba forstod etter kvart at dette kom til å ende dårleg. Og det kunne han takke seg sjølv for. Kvar blei livet av? Kvar blei draumane av? Kvifor brydde han seg ikkje lenger om dei som var glade i han? Var dette livet?

Det er store likskapar i begge desse forteljingane. Mufasa viste seg for Simba ein kveld, og han minte Simba på kven han var og kva som var planen med livet hans. Dette

snudde livet til Simba på rett kjø. Det er umulig å tenkje seg at filmskaparen ikkje har kjent til forteljinga frå Bibelen.

Faren tok imot sonen. Ikkje motvillig, men med den største glede. Han blei tilgitt og gjort stor stas på, trass i at han ikkje fortente det i det heile. Jesus fotalde dette for at vi skulle skjöne kven Gud er.

Det er viktig at vi alle gjer oss gode bilete på kven Gud er. For ei trygg forståing av Gud er det ikkje alltid at eigne farsopplevingar er brukbare. Då kan du kanskje heller tenke på mor eller ein annan person som har teke vare på deg? Eller for den saks skuld ei løve i ein film? •

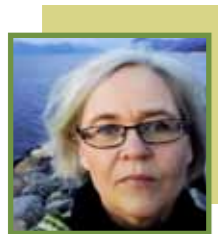
Forteljinga om den bortkomne sonen står i Lukas 15.

Foto: Keyur Nandaniya, Unsplash.com

Foto: Zygmantas Dikaviskas, Unsplash.com

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Liten skrift, store spørsmål

Sitater fra elevheftet: «Forholdet elevene imellom og elevenes forhold til personalet må være preget av respekt, kameratskap, toleranse, ansvarsfølelse og sømmelighet ...» «Overnatting på andres rom må pga brannsikkerhet godkjennes av tilsynslærer ...» «Vi ønsker å jobbe for et miljø uten sexpress.»

Ungdommene kan ha lest det, eller ikke. Det står i et fint, lite hefte, proppfullt av informasjon, og det samme ligger på nett. Hvis de leser det, hvordan tolker de disse milde, formelle ordene? Beskriver dette kulturen på internatet?

Er folkehøgskoleinternatet ei rein, lita øy i samfunnet, som ellers ikke er så imponerende fritt for usømmelighet og respektløshet?

Tror ikke det, gitt.

Og derfor tror jeg ikke at de milde, formelle ordene holder helt som bevisstgjøring.

Så i dag griper jeg sjansen, når ukens tema for morgensamlinger er Frihet.

«Jeg vil snakke om fuck friends», sier jeg. Hvis du googler ordet, kommer det opp chatter der folk snakker om gode og dårlige erfaringer. En i chatten sier «Det eneste som er dumt, er hvis du utvikler djupere følelser for vennen.»

Endelig får jeg sjansen til å snakke om at nesten ingen tåler en slik kynisk avspalting.

Når det gjør vondt, føler en seg så ensom. Det skal jo ikke være synd på noen som frivillig inngikk en deal uten bånd og forventning om kjærlighet og trofasthet. Da har en ikke rett på sjalusien, sorgen, skammen eller selvtilitsbristen.

Det er en høy pris. En dyr frihet.

Elevene kommer til et tun med soverom overalt, jevnaldrende overalt, attraktive og

åpne folk som blir venner.

Det er så fritt. Det er så lett. Det er så vanvittig mye mindre gjennomslukt enn hjemme hos mor og far. Og hvem vil avsløre at en ikke er like sofistikert og erfaren som en tror alle andre er?

Både sex og vennskap. Kan det blir bedre?

Så noen «sover» middag med bestevennen eller overnatter når romkameraten er borte.

De tror det skal gå så fint, fordi de ikke har opplevd det før, fordi de ikke kan se framover og forutse konsekvensene, fordi de håper at det skal utvikle seg til noe mer eller fordi de er tillitsfulle og ikke kan tenke seg at de kan bli dårlig behandlet.

Nå får jeg sjansen til å snakke om hva det koster. «Dette er en veldig dårlig deal fordi du kanskje må tåle at den ene utvikler følelser som den andre ikke får», sier jeg. Det er litt av vitsen med sex, den skal gjøre noe med følelsene og hormonene våre, den skal knytte oss sammen på et ikke vennskapelig plan, og det kan du ikke styre rundt.

«Det er en dårlig deal å være den noen «holder på» med, mens han eller hun forelsker seg i en annen.

Det er en dårlig deal hvis en oppdager at den andre har flere fuck friends. Det er utrolig kleint å skulle fortsette å møtes til frokost, korridor møter og Tro & Tanketimer etterpå. Du er på et sted der alle elevene veit stort sett alt. Det blir veldig vanskelig for en annen som forelsker seg i deg å nærme seg. Å føle seg tøff nok. Å ha den samme respekten og forsiktigheten dere trenger for å bygge noe fint.»

Jeg kan si det med mange års erfaring.

Slik du som leser sikkert også kan. Vi må ikke bare akseptere at «sånn har samfunnet blitt» og underbygge at sånn er det å være ungdom nå. For de må ikke akseptere det presset det skaper.

De må ikke leke sofistikerte og kalde. De

må få være sårbare seg og gjenkjenne hva som gjør dem ekstra sårbare.

At hele fenomenet har fått et begrep, fuck friends, hjelper dem ikke i det hele tatt. Det indikerer at de bare kan resignere overfor presset, fordi det er en del av ungdomskulturen.

Jeg kan dele med elevene at jeg opp gjennom årene har hatt mange samtaler med ungdommer som ikke tålte det. De sitter her og gråter. De er sinte, og de skammer seg over at de hadde «for høye forventninger» om at de skulle klare å beholde bestevennen med den fristende avtalen. At de ikke trodde at hun skulle gå lei. At de ikke trodde at han skulle gå videre til en annen. At de ikke trodde at det skulle bli kjærlighetsorg. At de ikke trodde at han skulle komme like nær og dele de samme hemmelighetene med noen andre.

Det er særlig jentene som deler og gråter. Gutta ser ut til å skamme seg enda mer hvis de ikke klarer å skille sex og kjærlighet. De får fravær, de blir deppa og det går på selvtiliten løs, men det sitter langt inne å dele romantiske forventninger og lite erfaring.

Tenk så fantastisk at vi har sjansen til å snakke ordentlig med dem om sanneling. Det som i samfunnet omtales som et fenomen som er kommet for å bli. Det som står med liten skrift i reglene.

Sam Smith synger «Stay With Me», og jeg roper til elevene: «Ja, det er jo det vi vill!»

Sam synger:

«Why am I so emotional?!

No it's not a good look, gain some self-control.

Deep down I know this never works?

But you could lay with me

So it doesn't hurt»

Så vondt og altfor lite. De har fortjent mye, mye mer. •

Av Johan Lövgren,
ph.d. i folkehøgskolepedagogikk, prest og lærer
på Grenland folkehøgskole, og ansatt i NKF

Finnes det en global folkehøgskolerørsle?

Hvor mange folkehøgskoler finnes det i verden? Svaret kommer an på hvordan vi teller, men ett er sikkert – det finnes mange flere forgreninger ut fra folkehøgskolestammen enn hva jeg regnet med.

Jeg fikk en øyeåpner da jeg deltok på 175 års-jubileet for etableringen av den første folkehøgskolen i Danmark (og i verden). For å markere dette samlet Folkehøjskole Foreningen i Danmark «The International Folk High School Summit» med 125 deltakere fra 28 forskjellige land på Grundtvigs folkehøgskole i Hillerød. Jeg var bedt om å delta. Skal jeg skal være helt ærlig, forventet jeg meg noen mer eller mindre spennende workshops om folkehøgskolepedagogikk. Men disse dagene i Hillerød inneholdt mye mer enn dette. Her møtte jeg deler av folkehøgskolebevegelsen jeg tidligere har hatt lite kontakt med – den globale folkehøgskolebevegelsen.

Fra 28 land. På mange måter åpnet dagene på Grundtvigs folkehøgskole en ny verden for meg. Mye tid var satt av for deltakerne til å dele fortellinger om hvordan Grundtvigs folkehøgskoleideer har tatt form i ulike land og kulturer. For meg har folkehøgskolebevegelsen primært vært nordisk, med noen få utskudd i Baltikum, India og Afrika. Møtet

med folkehøgskoleentusiaster fra 28 forskjellige land forandret dette. Jeg vil gjerne fortelle om noen av deltakerne jeg møtte.

Filippinene. Fra Filippinene kom den tidligere presten Edicio dela Torre (kalt Mister Ed) som har brukt ni år av sitt liv i fengsel under Marcos regime. Han lever og ånder for en desentralisert folkehøgskolemodell hvor lokale ledere utdannes i demokratisk lederskap. Mister Ed forteller med et glimt i øyet om hvordan han som kom til Filippinene som katolsk prest og misjonær fikk jobbe med lederne i den muslimske motstandsbevegelsen. Hele Mister Eds arbeid er basert på en tilpassing av Grundtvigs pedagogikk med utgangspunkt i den nordiske folkehøgskolebevegelsen.

USA. En helt annen variant av folkehøgskolebevegelsen ble presentert av Ash-Lee Woodard Henderson. Hun er rektor for Highlander folk school i Tennessee, USA. Highlander ble startet med inspirasjon fra de grundtvigske folkehøgskolene. Skolen har i

87 år vært en sentral del i den amerikanske menneskerettighetsbevegelsen med elever som Rosa Parks og Martin Luther King. Ash-Lee forteller om hvordan en rasistisk organisasjon tilknyttet «White power» våren 2019 brant ned deler av skolen med en brannbombe. Hun er stolt av at skolen fortsatt er en utfordring for disse gruppene i USA og ser på dette som et tegn på at Highlander oppfattes som kontroversiell.

Sør-Korea. En annen underholdende og svært imponerende deltaker er journalisten Yeonho Oh. Han er journalist og har skrevet flere bøker om Grundtvig som er bestselgere i Sør-Korea. Han har holdt over 1000 forelesninger om Grundtvig i sitt hjemland. De seneste årene har han startet en Sørkoreansk folkehøgskole etter dansk modell. For Mister Oh representerer folkehøgskolen noe av det beste i den Nordiske velferdsmodellen. Han beskriver hvordan mange Sørkoreanere ser på de Nordiske land som forbilder når det gjelder demokrati og utdanning.

Myanmar. Det er mange flere jeg gjerne ville fortelle om, men vi har bare rom for en til. Munk Owen har selv studert på en dansk folkehøgskole. Etter at han vendte tilbake til Myanmar har han jobbet for å etablere folkehøgskolen Mahasala Parahita. Han kjemper for jenters rett til skolegang i en kultur hvor dette er langt fra selvfølgelig. Som med de andre deltakerne er det vanskelig å formidle et bilde av Munk Owen med bare ord. Han har en entusiasme for og brennende tro på folkehøgskolens idealer som må oppleves.

Hva har den globale folkehøgskolen felles? Som representant for norsk folkehøgskole ble jeg bedt om å sitte med i en panelsamtale som skulle formulere folkehøgskolens felles pedagogiske idealer. I programmet beskrives innslaget slik:

The focus of this joint session is to shed light on some of the core concepts of the pedagogical idea and praxis of the folk high school. What makes this an alternative pedagogical philosophy – what stand out and where are the similarities and differences?

Ordsky. Det ble en svært spennende sesjon hvor vi sammen med de andre konferanse-

deltakerne jobbet fram de ord vi mener best beskriver globale folkehøgskolen i dag. Vi i panelet fikk foreslå et ord hver, til disse fikk deltakerne legge sine forslag og til sist stemte vi fram de ord som ble sett på som mest relevante. Ordskyen viser hvilke ord som de 125 deltakerne mente gav den mest relevante beskrivelsen av dagens folkehøgskole.

Den danske folkehøjskole foreningen forteller at The International Folk High School Summit var en unik konferanse. De har aldri

før samlet en så stor og variert gruppe representanter fra den globale folkehøgskolen. Det var stort å få se hvordan nordisk folkehøgskole har vært med på å inspirere og initiere skoler og utdanningsinstitusjoner over hele verden. Å få møte mennesker som har satset hele sitt liv på å skape veier til demokrati og dannelse gjennom å etablere folkehøgskoler i sine respektive land og kulturer. De forskjellige grenene er ikke helt like sine nordiske søskenskoler, men helt klart beslektet og vokset ut fra samme stamme. •

Det finnes cirka 30 forskjellige arter stikkemygg.

Summende skarer

Av Ulf Vege, tidligere lærer på Sagavoll Folkehøgskole, tekst og foto

Jeg har ligget ute, tidlig på våren, og tenkt at myggen ikke kan ha klekket ennå. Så hører jeg summingen. Summingen er ille, men det er nesten verre når den stilner. Hvor sitter den? Egentlig er det jo bare å la den stikke. Den tar da ikke så mye blod?!

En stor plage. Mygg. Alle som har vært ute, aldri så lite, har et forhold til mygg. Forholdet er ikke hjertelig. Den lille, egentlig vidunderlig flotte, skapningen er til stor

plage for mange og mange steder. Vi reagerer forskjellig på den. Av og til hovner stikkstedet så en blir helt deformert. Det kan kanskje henge sammen med at vi har cirka 30 forskjellige arter stikkemygg. Alle er kanskje ikke like giftige, og mennesker har forskjellig følsomhet.

Nydelige skapninger. En ting er sikkert, alle plager til tross, de små vevre skapningene er nydelige. Først som ørsmå buktende larver

som svømmer omkring i små vannansamlinger. Av og til henger de i overflaten mens de suger luft inn gjennom bakenden. Så en dag skifter larven ham og blir til en puppe. Et passelig lite «komma» som fortsetter å svømme omkring. Om litt tid legger den seg i overflaten, strekker seg ut og sprekker. Ut bukter seg den ferdige myggen. «Liten og spinkel med beina i vinkel», som vi sa da vi var små. Den nyfødte strekker på beina og spankulerer forsiktig. Det gjelder å ikke lage bølger. Drukningss døden er absolutt en mulighet.

Han og hun. Er det en hun, må hun både lete etter en han og etter en blodgiver. Det må

til for at eggene kan modnes og livets mening fullbyrdes – for en mygg. Eggene legges ikke i vann, men de legges et sted hvor det blir vann våren etter. Hvordan «vet» mor mygg hvor det kommer til å bli en liten stillestående vannpytt? *Mysterium*. Nå kan det godt hende at høstregnet lager en dam der eggene ligger. Det ser imidlertid ut til at eggene trenger en vinter for å modnes. Kald høst, for ikke å si vinter, er en ubrukelig tid for myggfødsler. Den vil ha varm vår og forsommer.

Skjørt. Alt ved myggen ser veldig skjørt ut. At den tynne – tynne sugesnabelen kan skjære gjennom huden vår, er ikke til å forstå. I tillegg synes ikke tynne tekstiler

å være noen hindring heller. Særlig på turer Nordpå har jeg ofte fortvilet over myggplagen. Det gjelder å finne et sted der det blåser. «Her kjennes det bra ut», sier en turkamerat. «Den ligger bare nedi lyngen og andøver», kommenterer en nordlending tørt. En mygg må alltid være klar. Det er ikke alt for mange blodkilder ute og går. •

«At den tynne – tynne sugesnabelen kan skjære gjennom huden vår, er ikke til å forstå.»

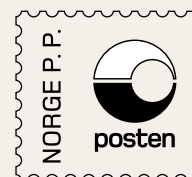
ISSN 2535-3284

Returadresse:

IKF

Øvre Vollgate 13

0158 Oslo

Illustrasjon: Karoline Holhjem

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

TEMA FOR NESTE NUMMER: Reiser